

Krivični postupak skripta

U skladu sa Pravilnikom o programu i načinu polaganja stručnog ispita za vršenje poslova obezbjeđenja pritvorenih i osuđenih lica ("Službeni list CG", br. 77/2020 od 29.7.2020. godine) za predmet Krivični postupak :

Postupanje prema maloljetnicima (alternativne mjere i krivične sankcije, izvršenje krivičnih sankcija); Osnove krivično-procesnog prava (načela krivično-procesnog prava, procesni subjekti); Nadležnost sudova (stvarna i mjesna nadležnost); Državno tužilaštvo (radnje i nadležnost državnog tužilaštva); Izviđaj (krivična prijava, prijavljivanje krivičnih djela od strane građana, ovlašćenja i radnje Uprave policije); Prethodni postupak - istraga; Optužnica, sadržaj optužnice i preispitivanje optužnice; Glavni pretres (javnost glavnog pretresa, rukovođenje glavnim pretresom); Dokazni postupak (izvođenje dokaza, saslušanje svjedoka i vještaka); Presuda (izricanje presude, vrste presuda); Postupak po pravnim lijekovima (redovni pravni lijek, vanredni pravni lijekovi).

1. Postupanje prema maloljetnicima (alternativne mjere i krivične sankcije; izvršenje krivičnih sankcija)

Alternativne mjere i krivične sankcije

Prema maloljetnom učioniocu krivičnog djela, pod uslovima propisanim Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, mogu se izreći alternativne mjere čija je svrha da se prema njemu ne pokreće postupak ili da se postupak obustavi, a da se primjenom tih mjera utiče na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela.

Alternativne mjere su opomena i vaspitni nalog.

Opomena

Opomena se može izreći, odnosno odrediti prema maloljetnom učioniocu krivičnog djela za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, ako:

- 1) postoje dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je maloljetnik učinio krivično djelo;
- 2) maloljetnik da svoj pristanak uz saglasnost zakonskog zastupnika;
- 3) prema maloljetniku nije ranije primijenjen vaspitni nalog ili izrečena krivična sankcija.

Opomenu izriče državni tužilac za maloljetnike ili određuje ovlašćeni policijski službenik sa posebnim znanjima iz oblasti zaštite prava maloljetenih lica (u daljem tekstu: policajac za maloljetnike), uz pisano odobrenje državnog tužioca.

Prilikom izricanja, odnosno određivanja opomene naročito će se cijeniti odnos maloljetnika prema krivičnom djelu i oštećenom.

Vaspitni nalog

Za krivično djelo za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina prema maloljetnom učioniocu krivičnog djela može se izreći jedan ili više vaspitnih naloga, ako:

- 1) postoje dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je maloljetnik učinio krivično djelo;
- 2) maloljetnik da svoj pristanak uz saglasnost zakonskog zastupnika.

Vaspitni nalog prema maloljetniku izriče nadležni državni tužilac za maloljetnike.

Prilikom izricanja vaspitnog naloga naročito će se cijeniti odnos maloljetnika prema krivičnom djelu i oštećenom.

Vaspitni nalozi su:

- 1) poravnanje sa oštećenim;
- 2) redovno pohađanje škole ili redovno odlaženje na posao;
- 3) uključivanje u određene sportske aktivnosti;
- 4) obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada;
- 5) plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove;
- 6) podvrgavanje odgovarajućem ispitivanju i odvikavanju od zavisnosti izazvane upotrebom alkohola ili droge;
- 7) uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji;
- 8) pohađanje kurseva za stručno osposobljavanje ili priprema i polaganje ispita;
- 9) uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima.

Prilikom izbora vaspitnog naloga državni tužilac za maloljetnike uzeće u obzir interes maloljetnika i oštećenog, vodeći računa o spremnosti maloljetnika da sarađuje u ispunjavanju vaspitnog naloga, da vaspitni nalog bude prilagođen njemu i uslovima u kojima živi i da se primjenom vaspitnog naloga ne ometa školovanje ili zaposlenje maloljetnika.

Primjena vaspitnog naloga može da traje najduže šest mjeseci, a u tom roku može se zamijeniti drugim vaspitnim nalogom ili ukinuti.

Izbor i primjena vaspitnog naloga vrši se u saradnji sa roditeljima, usvojiocem ili staraocem maloljetnika (u daljem tekstu: zakonski zastupnik).

Prilikom izbora i primjene vaspitnog naloga državni tužilac za maloljetnike sarađuje sa organom starateljstva, odgovarajućom ustanovom ili organizacijom, posrednikom, pedagogom, psihologom ili drugim stručnim licem koji mogu pružiti odgovarajuća obaveštenja o maloljetniku, odnosno primjeni vaspitnog naloga.

Vrste krivičnih sankcija

Maloljetniku se za učinjeno krivično djelo mogu izreći vaspitne mjere, kazna maloljetničkog zatvora i mjere bezbjednosti.

Mlađem maloljetniku mogu se izreći samo vaspitne mjere.

Starijem maloljetniku mogu se izreći vaspitne mjere, a izuzetno može mu se izreći kazna maloljetničkog zatvora.

Maloljetniku se mogu izreći i mjere bezbjednosti, osim zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti i javnog objavljivanja presude.

Maloljetniku se ne mogu izreći uslovna osuda i sudska opomena.

Svrha krivičnih sankcija

Svrha krivičnih sankcija je da se pružanjem zaštite i pomoći maloljetnim učiniocima krivičnih djela, vršenjem nadzora, opštim i stručnim osposobljavanjem i razvijanjem lične odgovornosti, obezbijedi vaspitanje i pravilan razvoj, sa ciljem da ubuduće ne vrše krivična djela.

Vaspitne mjere

Vaspitne mjere su:

1) mjere upozorenja i usmjeravanja:

- sudski ukor,
- posebne obaveze;

2) mjere pojačanog nadzora:

- pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika,
- pojačan nadzor u drugoj porodici,
- pojačan nadzor od strane organa starateljstva,
- pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika;

3) institucionalne mjere:

- upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa,
- upućivanje u ustanovu zavodskog tipa,
- upućivanje u specijalizovanu ustanovu.

Pri izboru vaspitne mjere sud će posebno uzeti u obzir uzrast, zrelost maloljetnika i druga njegova lična svojstva, stepen vaspitne zapuštenosti, prilike u kojima živi, težinu krivičnog djela, pobude iz kojih je krivično djelo učinjeno, ponašanje poslije učinjenog krivičnog djela, a posebno da li je spriječio ili pokušao da spriječi nastupanje štetne posljedice, odnos prema oštećenom, kao i sve druge okolnosti koje mogu biti od uticaja na izbor vaspitne mjere kojom će se najbolje postići njena svrha.

Sudski ukor

Sudski ukor se izriče ako se iz odnosa maloljetnika prema učinjenom krivičnom djelu i njegove spremnosti da ubuduće ne čini krivična djela može zaključiti da će i samim ukorom biti postignuta svrha vaspitne mjere.

Prilikom izricanju sudskog ukora sud će ukazati maloljetniku na neprihvatljivost njegovog ponašanja i predočiti da mu može biti izrečena druga sankcija ako ponovo učini krivično djelo.

Posebne obaveze

Sud maloljetniku može izreći jednu ili više posebnih obaveza, ako ocijeni da je odgovarajućim zahtjevima ili zabranama potrebno uticati na maloljetnika i njegovo ponašanje, i to:

- 1) izvinjenje oštećenom;
- 2) naknadu štete radom maloljetnika;
- 3) redovno pohađanje škole ili odlazak na posao;
- 4) osposobljavanje za odgovarajuće zanimanje;
- 5) plaćanje određenog novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove;
- 6) obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada;
- 7) uključivanje u sportske aktivnosti;
- 8) podvrgavanje odgovarajućem postupku ispitivanja ili odvikavanja od zavisnosti od upotrebe alkohola ili droga;
- 9) uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj organizaciji;
- 10) zabranu napuštanja mjesta prebivališta ili boravišta;
- 11) uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima.

Prilikom izbora pojedinih posebnih obaveza sud će posebno voditi računa da te obaveze budu prilagođene ličnosti maloljetnika i prilikama u kojima živi, kao i o njegovoj spremnosti da sarađuje u ostvarivanju tih obaveza.

Sud će prilikom izricanja posebnih obaveza maloljetnika upozoriti da mu u slučaju neispunjenja izrečene posebne obaveze ona može biti zamijenjena nekom drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom.

Pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika

Pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika sud će izreći ako je zakonski zastupnik propustio da vrši potrebnu brigu i nadzor nad maloljetnikom i ako je u mogućnosti da brigu i nadzor vrši, a to se od njega može osnovano očekivati.

Vaspitna mjera može trajati od šest mjeseci do dvije godine, a sud u toku trajanja vaspitne mjere odlučuje o njenom prestanku.

Kad sud izrekne vaspitnu mjeru, daje zakonskom zastupniku potrebna uputstva za vaspitanje maloljetnika, liječenje ili otklanjanje štetnih uticaja na njega.

Pri izricanju vaspitne mjere sud će odrediti da organ starateljstva ili stručna služba provjerava njeno izvršenje i ukazuje pomoć zakonskom zastupniku.

Pojačan nadzor u drugoj porodici

Pojačan nadzor u drugoj porodici sud će izreći ako zakonski zastupnik maloljetnika nije u mogućnosti da nad njim vrši nadzor ili ako se to od njega ne može očekivati, a druga porodica je izrazila spremnost da ga primi i ima mogućnosti da nad njim vrši pojačan nadzor.

Vaspitna mjera može trajati od šest mjeseci do dvije godine, a sud u toku trajanja vaspitne mjere odlučuje o njenom prestanku.

Prilikom izricanja vaspitne mjere sud će odrediti da organ starateljstva provjerava njeno izvršenje i ukazuje pomoć porodici u kojoj je maloljetnik smješten.

Za vrijeme boravka u drugoj porodici maloljetnik održava odnose sa svojom porodicom, ali sud u izuzetnim slučajevima može odlučiti drukčije.

Pravosnažna sudska odluka kojom je izrečena vaspitna mjera dostavlja se zakonskom zastupniku maloljetnika, porodici u koju se maloljetnik upućuje radi izvršenja ove mjere i organu starateljstva.

Izvršenje vaspitne mjere obustaviće se kad zakonski zastupnik maloljetnika stekne mogućnost da nad njim vrši pojačan nadzor ili kad prema rezultatu izvršenja mjere prestane potreba za pojačanim nadzorom.

Pojačan nadzor od strane organa starateljstva

Pojačan nadzor od strane organa starateljstva sud će izreći maloljetniku ako zakonski zastupnik maloljetnika nije u mogućnosti da vrši pojačan nadzor.

Vaspitna mjera traje od šest mjeseci do dvije godine, a sud u toku trajanja vaspitne mjere odlučuje o njenom prestanku.

Za vrijeme trajanja vaspitne mjere maloljetnik ostaje da živi kod svog zakonskog zastupnika koji ga izdržava, odnosno koji se o njemu stara, a pojačan nadzor nad njim vrši lice koje odredi organ starateljstva.

Organ starateljstva brine se o školovanju maloljetnika, njegovom zaposlenju, odvajanju iz sredine koja na njega štetno utiče, potrebnom liječenju i sređivanju prilika u kojima živi.

Organ starateljstva podnosi izvještaj o izvršenju vaspitne mjere stručnoj službi, a nadzor nad njenim izvršenjem vrši sud.

Pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika

Pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika sud će izreći ako je uz neku od vaspitnih mjera pojačanog nadzora potrebno i angažovanje stručnih lica u ustanovi ili organizaciji koja se bavi vaspitanjem i obrazovanjem maloljetnika.

Vaspitna mjera može trajati od šest mjeseci do dvije godine, a sud u toku trajanja vaspitne mjere odlučuje o njenom prestanku.

Za vrijeme trajanja vaspitne mjere maloljetnik ostaje kod zakonskog zastupnika koji se o njemu stara, a u toku dana provodi određeno vrijeme u ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika, kako bi se na odgovarajući način uticalo na budući život i ponašanje maloljetnika u sredini u kojoj živi, ali tako da to ne ometa njegovo školovanje ili zaposlenje.

Ustanova ili organizacija za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika podnosi izvještaj o izvršavanju vaspitne mjere organu starateljstva, koji podnosi konačni izvještaj sudu koji vrši nadzor nad njenim izvršenjem.

Posebne obaveze uz mjere pojačanog nadzora

Uz vaspitnu mjeru pojačanog nadzora sud može maloljetniku izreći najviše dvije posebne obaveze.

Prilikom izricanja posebnih obaveza sud će posebno ukazati maloljetniku i njegovom zakonskom zastupniku da se u slučaju neispunjenja ovih obaveza izrečena mjera pojačanog nadzora može zamijeniti drugom vaspitnom mjerom.

Upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa

Mjeru upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa sud će izreći kad maloljetnika treba izdvojiti iz sredine u kojoj živi i obezbijediti mu pomoć i stalni nadzor od strane stručnih lica.

Mjera upućivanja u ustanovu nezavodskog tipa može trajati od šest mjeseci do dvije godine, pri čemu sud svaka tri mjeseca razmatra da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

Lice kome je izrečena mjera upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa u ustanovi može ostati do navršene 21 godine života.

Upućivanje u ustanovu zavodskog tipa

Mjeru upućivanja u ustanovu zavodskog tipa sud će izreći maloljetniku prema kome, pored izdvajanja iz sredine u kojoj živi, treba primijeniti pojačane mjere nadzora i posebne stručne programe vaspitavanja.

Prilikom odlučivanja da li će izreći vaspitnu mjeru sud će posebno uzeti u obzir raniji život maloljetnika, težinu i prirodu učinjenog krivičnog djela i da li je prema maloljetniku ranije bila izrečena neka krivična sankcija.

Mjera upućivanja u ustanovu zavodskog tipa može trajati od šest mjeseci do tri godine, pri čemu sud svaka tri mjeseca razmatra da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

Maloljetnik kome je izrečena institucionalna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa u ustanovi može ostati do navršene 23 godine života.

Uslovni otpust iz vaspitne ustanove nezavodskog tipa i ustanove zavodskog tipa

Maloljetnika koji je u vaspitnoj ustanovi nezavodskog tipa i ustanovi zavodskog tipa proveo najmanje šest mjeseci sud može uslovno otpustiti iz ustanove, ako se, na osnovu uspjeha postignutog u vaspitanju, može osnovano očekivati da on ubuduće neće vršiti krivična djela i da će se u sredini u kojoj bude živio dobro vladati.

Sud može odlučiti da se prema maloljetniku dok traje uslovni otpust odredi neka od vaspitnih mjera pojačanog nadzora, kao i primjenu najviše dvije posebne obaveze .

Uslovni otpust traje najduže do isteka zakonom utvrđenog roka trajanja mjere upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ili ustanovu zavodskog tipa, ako prije toga sud ne obustavi izvršenje vaspitne mjere ili je zamijeni drugom mjerom.

Ako za vrijeme trajanja uslovnog otpusta maloljetnik učini krivično djelo ili se utvrdi da određena mjera pojačanog nadzora ne postiže svrhu ili maloljetnik ne ispunjava posebne obaveze koje su mu određene uz mjeru pojačanog nadzora, sud može opozvati uslovni otpust. U ovom slučaju vrijeme provedeno na uslovnom otpustu ne računa se u zakonom propisanom trajanju izrečene vaspitne mjere. Ako uslovni otpust ne bude

opozvan, smatra se da je prema maloljetniku izvršena vaspitna mjera upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ili ustanovu zavodskog tipa.

Upućivanje u specijalizovanu ustanovu

Maloljetniku ometenom u psihičkom razvoju ili sa psihičkim poremećajima koji je učinio krivično djelo sud može, umjesto mjere upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ili ustanovu zavodskog tipa, izreći mjeru upućivanja u specijalizovanu ustanovu u kojoj se može obezbijediti liječenje i osposobljavanje maloljetnika.

Mjera upućivanja u specijalizovanu ustanovu radi liječenja i osposobljavanja može trajati najduže tri godine, pri čemu sud razmatra svakih šest mjeseci da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

Maloljetniku koji je učinio protivpravno djelo propisano zakonom kao krivično djelo sud može, umjesto mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, izreći vaspitnu mjeru.

Kad maloljetnik u toku trajanja mjere navrší 18 godina života, sud je dužan da ispita potrebu njegovog daljeg zadržavanja u specijalizovanoj ustanovi.

Lice kome je izrečena mjera u specijalizovanoj ustanovi može ostati do navršene 21 godine života.

U slučaju iz stava 3 ovog člana maloljetnik ostaje u specijalizovanoj ustanovi dok postoji potreba za liječenjem, a najduže do navršene 23 godine života.

Obustava izvršenja i zamjena izrečene vaspitne mjere drugom vaspitnom mjerom

Ako se poslije donošenja odluke kojom je izrečena vaspitna mjera posebne obaveze, pojačanog nadzora ili institucionalna mjera pojave okolnosti kojih nije bilo ili se za njih nije znalo u vrijeme njenog donošenja, a koje bi značajno uticale na izbor vaspitne mjere ili ako se odluka ne može izvršiti usljed odbijanja maloljetnika ili njegovog zakonskog zastupnika da postupe po nalogu za izvršenje mjere ili ako se pojave druge okolnosti propisane zakonom koje bi bile od uticaja na donošenje odluke, sud može obustaviti izvršenje izrečene vaspitne mjere ili tu mjeru zamijeniti drugom vaspitnom mjerom.

Izvršenje vaspitne mjere posebne obaveze, pojačanog nadzora ili institucionalne vaspitne mjere, osim u slučajevima iz stava 1 ovog člana, i ako za pojedine vaspitne mjere nije drukčije propisano, može se, s obzirom na postignuti uspjeh, obustaviti izvršenje vaspitne mjere ili se ta mjera zamijeniti drugom vaspitnom mjerom kojom će se bolje postići svrha, pod uslovom da se:

- 1) mjera upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ne može obustaviti prije isteka roka od šest mjeseci, a da se poslije isteka ovog roka može zamijeniti mjerom pojačanog nadzora uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika ili mjerom upućivanja u specijalizovanu ustanovu;
- 2) mjera upućivanja u ustanovu zavodskog tipa ne može obustaviti prije isteka roka od šest mjeseci, a da se poslije isteka ovog roka može zamijeniti mjerom upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ili mjerom upućivanja u specijalizovanu ustanovu.

Ako je od pravosnažnosti odluke kojom je izrečena vaspitna mjera posebne obaveze ili mjera pojačanog nadzora proteklo više od šest mjeseci ili ako je od pravosnažnosti odluke kojom je izrečena instituconalna mjera proteklo više od jedne godine, a izvršenje nije započeto, sud će ponovo cijeniti potrebu izvršenja izrečene mjere, pri čemu može odlučiti da se ranije izrečena mjera izvrši, ne izvrši ili da se zamijeni nekom drugom vaspitnom mjerom.

Ako sud odluči da maloljetniku koji je učinio više krivičnih djela u sticaju izrekne vaspitnu mjeru, prilikom izricanja te mjere cijeniće jedinstveno sva djela i izreći samo jednu vaspitnu mjeru.

Maloljetnički zatvor

Kazna maloljetničkog zatvora može se izreći starijem maloljetniku koji je učinio krivično djelo za koje je zakonom propisana kazna zatvora preko pet godina, kad zbog visokog stepena njegove krivice, vaspitne zapuštenosti, okolnosti pod kojima je krivično djelo učinjeno, kao i prirode i težine krivičnog djela očigledno ne bi bilo opravdano izreći vaspitnu mjeru.

Kazna maloljetničkog zatvora ne može biti kraća od šest mjeseci niti duža od pet godina. Izuzetno, za krivična djela za koja je kao najmanja kazna propisana kazna zatvora od deset godina može se izreći kazna maloljetničkog zatvora u trajanju do deset godina.

Kazna maloljetničkog zatvora izriče se na pune godine i mjesece.

Kaznu maloljetničkog zatvora stariji maloljetnici izdržavaju u posebnoj organizacionoj jedinici za maloljetnike organa uprave nadležnog za izvršenje krivičnih sankcija (u daljem tekstu: odjeljenje za maloljetnike), u kojem mogu ostati do navršene 23 godine života. Ako do tada kazna ne bude izvršena, uputiće se u odjeljenje u kojem punoljetna lica izdržavaju kaznu zatvora. Izuzetno, u odjeljenju za maloljetnike može ostati lice koje je navršilo 23 godine života, ako je to potrebno radi završetka njegovog školovanja ili stručnog osposobljavanja, ali ne poslije navršenih 25 godina života.

Sud će odmjeriti kaznu maloljetničkog zatvora imajući u vidu svrhu maloljetničkog zatvora i uzimajući u obzir sve okolnosti po opštim pravilima o odmjeravanju kazne propisanim Krivičnim zakonikom koje utiču da kazna bude veća ili manja, a naročito stepen krivice maloljetnika, stepen njegove zrelosti i vrijeme koje je potrebno za njegovo vaspitanje i stručno osposobljavanje.

Prilikom odmjeravanja kazne maloljetničkog zatvora sud ne može izreći kaznu maloljetničkog zatvora u trajanju dužem od propisane kazne zatvora za to djelo, ali sud nije vezan za najmanju propisanu mjeru te kazne.

Ako stariji maloljetnik učini više krivičnih djela u sticaju, a sud nađe da za jedno krivično djelo treba izreći kaznu maloljetničkog zatvora, odmjeriće za sva djela jednu kaznu.

Ako stariji maloljetnik učini više krivičnih djela u sticaju, a sud nađe da za jedno krivično djelo treba izreći kaznu maloljetničkog zatvora, a da bi za druga krivična djela trebalo izreći vaspitne mjere, za sva djela u sticaju izreći će samo kaznu maloljetničkog zatvora.

Uslovni otpust kod kazne maloljetničkog zatvora

Maloljetnik kome je izrečena kazna maloljetničkog zatvora uslovno će se otpustiti ako je izdržao dvije trećine izrečene kazne, osim ako postoje okolnosti koje ukazuju da nije postignuta svrha maloljetničkog zatvora.

Uz uslovni otpust licu se određuje obaveza javljanja organizacionoj jedinici organa državne uprave nadležnog za poslove pravosuđa koja vrši nadzor nad sprovođenjem uslovnog otpusta kod maloljetničkog zatvora i mogu mu se odrediti druge obaveze propisane zakonom kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

Ako uslovni otpust ne bude opozvan, smatra se da je osuđeni izdržao kaznu maloljetničkog zatvora.

Prestanak vaspitne mjere usljed izricanja kazne maloljetničkog zatvora ili zatvora

Ako za vrijeme trajanja vaspitne mjere sud izrekne starijem maloljetniku kaznu maloljetničkog zatvora, vaspitna mjera prestaje kad osuđeni započne izdržavanje kazne.

Ako za vrijeme trajanja vaspitne mjere sud izrekne punoljetnom licu kaznu maloljetničkog zatvora ili kaznu zatvora u trajanju od najmanje godinu dana, vaspitna mjera prestaje kad ovo lice započne izdržavanje kazne.

Zastarjelost izvršenja kazne maloljetničkog zatvora

Izrečena kazna maloljetničkog zatvora ne može se izvršiti kad protekne:

- 1) deset godina od pravosnažne osude na kaznu maloljetničkog zatvora preko pet godina;
- 2) pet godina od pravosnažne osude na kaznu maloljetničkog zatvora preko tri godine;
- 3) tri godine od pravosnažne osude na kaznu maloljetničkog zatvora preko jedne godine;
- 4) dvije godine od pravosnažne osude na kaznu maloljetničkog zatvora do jedne godine.

Mjere bezbjednosti

Mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno psihijatrijsko liječenja na slobodi, obavezno liječenje narkomana, obavezno liječenje alkoholičara, oduzimanje predmeta i protjerivanje stranaca mogu se izreći maloljetniku ako mu je izrečena vaspitna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora.

Mjere bezbjednosti obavezno liječenje narkomana i obavezno liječenje alkoholičara ne mogu se izreći uz vaspitne mjere upozorenja i usmjeravanja.

Mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi i obavezno psihijatrijsko liječenja na slobodi izriču se samostalno.

Mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno psihijatrijsko liječenja na slobodi, obavezno liječenje narkomana i obavezno liječenje alkoholičara traju do prestanka razloga zbog kojih su primijenjene, ali u svakom slučaju do prestanka izvršenja vaspitnih mjera ili kazne maloljetničkog zatvora.

Izuzetno mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi može trajati i duže od izrečene kazne maloljetničkog zatvora.

Izricanje krivičnih sankcija punoljetnim licima za djela koja su učinila kao maloljetnici

Punoljetnom licu koje je navršilo 21 godinu života ne može se suditi za krivično djelo koje je učinilo kao mlađi maloljetnik.

Punoljetnom licu koje u vrijeme suđenja nije navršilo 21 godinu života može se suditi za krivična djela koja je učinilo kao mlađi maloljetnik samo ako je za krivično djelo propisana kazna zatvora duža od pet godina. Ovom licu sud može izreći samo vaspitnu mjeru posebne obaveze ili institucionalnu mjeru. Prilikom odlučivanja koju će od ovih mjera izreći sud će uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, a naročito prirodu i težinu učinjenog djela, vrijeme koje je proteklo od izvršenja krivičnog djela, lična svojstva, vladanje učinioca, prirodu i težinu učinjenog djela, kao i svrhu vaspitne mjere.

Punoljetnom licu koje u vrijeme suđenja nije navršilo 23 godine života za krivično djelo koje je učinilo kao stariji maloljetnik sud može izreći vaspitnu mjeru posebne obaveze, institucionalnu mjeru i kaznu maloljetničkog zatvora. Prilikom odlučivanja koju će od ovih sankcija izreći sud će uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, a naročito prirodu i težinu učinjenog djela, vrijeme koje je proteklo od izvršenja krivičnog djela, lična svojstva, vladanje učinioca, kao i svrhu ovih sankcija.

Izuzetno, punoljetom licu sud može, umjesto kazne maloljetničkog zatvora, izreći kaznu zatvora ili uslovnu osudu ako smatra da se ne može postići svrha izricanjem krivičnih sankcija.

Punoljetnom licu koje je učinilo krivično djelo, a u vrijeme suđenja nije navršilo 21 godinu života, sud može izreći vaspitnu mjeru posebne obaveze ili upućivanja u ustanovu zavodskog tipa ako se, s obzirom na njegova lična svojstva i okolnosti pod kojima je djelo učinilo, može očekivati da će se izricanjem vaspitne mjere postići svrha koja bi se ostvarila primjenom kazne propisane Krivičnim zakonikom.

Punoljetnom licu kojem je izrečena vaspitna mjera sud može, pod uslovima propisanim ovim zakonom, izreći i mjeru bezbjednosti.

Izvršenje krivičnih sankcija

U toku izvršenja krivičnih sankcija prema maloljetniku treba postupati na način koji odgovara njegovom uzrastu, stepenu zrelosti i drugim ličnim svojstvima, uz poštovanje dostojanstva maloljetnika, podsticanjem njegovog cjelovitog razvoja, primjenom savremenih pedagoških, psiholoških i penoloških znanja i iskustava.

U toku izvršenja krivičnih sankcija maloljetniku će se omogućiti sticanje osnovnog i srednjeg obrazovanja i radnog osposobljavanja.

U toku izvršenja institucionalne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora posebna pažnja posvetiće se zdravstvenom stanju maloljetnika, a naročito u odnosu na rizike po zdravlje koji su povezani sa lišenjem slobode. O zdravstvenom stanju i zdravstvenoj zaštiti se vodi posebna evidencija, u skladu sa zakonom.

Maloljetnici prema kojima se izvršava institucionalna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora podvrgavaju se najmanje jedanput godišnje sistematskom pregledu.

Najmanje dva puta godišnje sastavlja se izvještaj o zdravstvenom stanju maloljetnika i dostavlja sudiji za maloljetnike, odnosno predsjedniku vijeća za maloljetnike koji je izrekao krivičnu sankciju.

Maloljetniku ne može biti izrečena disciplinska mjera upućivanja u samicu.

Zabranjeno je nošenje i upotreba vatrenog oružja u zavodu ili ustanovi u kojoj se izvršavaju krivične sankcije prema maloljetnicima, osim kad to zahtijevaju naročito opravdani razlozi bezbjednosti.

Izvršenje vaspitnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora zasniva se na pojedinačnom programu postupanja sa maloljetnikom koji je prilagođen u najvećoj mogućoj mjeri njegovoj ličnosti, procijenjenim oblicima poremećaja ponašanja u sredini u kojoj živi u skladu sa savremenim dostignućima nauke, pedagoške i penološke prakse.

Pojedinačni programi izrađuju se na osnovu procjene ličnosti maloljetnika, njegovog uzrasta, nivoa obrazovanja, ranijeg života, ponašanja u sredini u kojoj živi, vrste krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno.

Pojedinačnim programom posebno se utvrđuju mogućnost uključivanja u proces obrazovanja i radnog osposobljavanja, korišćenje i organizacija slobodnog vremena, rad sa zakonskim zastupnikom maloljetnika i drugim članovima njegove porodice, kao i drugi oblici psihosocijalnog, pedagoškog i penološkog uticaja na maloljetnika.

Troškovi izvršenja krivičnih sankcija padaju na teret budžetskih sredstava zavoda ili ustanove u kojoj se izvršava krivična sankcija.

Lica koja su po zakonu obavezna da izdržavaju maloljetnika obavezna su da snose dio troškova za izvršenje vaspitne mjere pojačan nadzor u drugoj porodici i institucionalnih mjera.

Tokom izvršenja krivičnih sankcija organ starateljstva na čijem području maloljetnik ima prebivalište, odnosno boravište dužan je preduzeti mjere zaštite ličnih i imovinskih prava i interesa maloljetnika.

Kad sud u toku izvršenja krivičnih sankcija utvrdi da postoje činjenice i okolnosti koje upućuju na potrebu preduzimanja mjera radi zaštite prava maloljetnika dužan je da o tome obavijesti organ starateljstva.

Maloljetnik koji smatra da su mu povrijeđena određena prava, kao i da su učinjene druge nezakonitosti ili nepravilnosti u toku izvršenja institucionalne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora ima pravo pritužbe u skladu sa zakonom kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

Odredbe o izvršenju krivičnih sankcija prema maloljetnicima primjenjuju se i na punoljetne učinioce krivičnih djela kojima je izrečena vaspitna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora, kao i na lica koja u vrijeme izvršenja tih sankcija postanu punoljetna.

Izvršenje vaspitnih mjera

Vaspitna mjera se izvršava kad odluka kojom je izrečena postane izvršna, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Za izvršenje vaspitnih mjera nadležan je organ starateljstva na čijem se području nalazi prebivalište, odnosno boravište maloljetnika, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Sud će izvršnu odluku o vaspitnoj mjeri dostaviti, najkasnije u roku od tri dana od dana kada je postala izvršna, nadležnom organu.

Nadzor nad izvršenjem posebnih obaveza vrši sudija za maloljetnike, odnosno predsjednik vijeća za maloljetnike suda koji je sudio u prvom stepenu.

Na zahtjev suda koji je sudio u prvom stepenu organ starateljstva dužan je da dostavi izvještaj o toku i rezultatima izvršenja izrečene posebne obaveze.

- Radi izvršenja posebne obaveze, sud će u sjednici, vodeći računa o dostojanstvu maloljetnika i oštećenog, sprovesti postupak izvinjenja maloljetnika oštećenom, tako što će maloljetnik svojim riječima, na prikladan način, izraziti žaljenje i kajanje zbog krivičnog djela, a oštećeni svojom usmenom izjavom prihvatiti izvinjenje maloljetnika, o čemu se sastavlja zapisnik koji potpisuju oštećeni, maloljetnik, njegov zakonski zastupnik i sudija za maloljetnike.

- Rješenjem o izvršenju posebne obaveze sud maloljetnika obavezuje da ličnim radom naknadi štetu oštećenom i određuje mu se visina i vrijeme trajanja posebne obaveze i upozorava maloljetnika da posebna obaveza u tom vremenu može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Posebna obaveza naknade štete oštećenom ličnim radom maloljetnika može trajati najduže 60 časova u periodu od tri mjeseca, ali tako da taj rad ne ometa školovanje ili zaposlenje maloljetnika, odnosno ne šteti njegovom ugledu i dostojanstvu.

Uslovi pod kojim maloljetnik obavlja rad moraju biti u skladu sa propisima o radu, zdravstvenoj zaštiti i zaštiti na radu.

Rješenje suda o izvršenju posebne obaveze dostavlja se stručnoj službi i organu starateljstva koji određuje svog predstavnika, odnosno drugo lice koje ima iskustva u radu sa maloljetnim licima, koje prati maloljetnika dok traje posebna obaveza i najmanje jednom mjesečno o tome izvještava stručnu službu. O tome stručna služba podnosi konačni izvještaj sudiji za maloljetnike.

- Rješenjem o izvršenju posebne obaveze sud maloljetnika obavezuje da redovno pohađa školu ili odlazi na posao i određuje vrijeme trajanja posebne obaveze, koje ne može biti duže od jedne godine i upozorava maloljetnika da posebna obaveza u tom vremenu može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Rješenje o izrečenoj posebnoj obavezi sud dostavlja direktoru škole, odnosno poslodavcu koji određuje lice koje prati njeno izvršenje i svakih 15 dana o tome izvještava sud koji je donio rješenje.

- Rješenjem o izvršenju posebne obaveze sud maloljetniku određuje osposobljavanje za zanimanje koje odgovara njegovim sposobnostima i sklonostima i vrijeme trajanja, koje ne može biti duže od jedne godine, kao i upozorava maloljetnika da posebna obaveza u tom vremenu može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Rješenje o izvršenju posebne obaveze dostavlja se organu starateljstva koji samostalno ili preko određenog lica prati njeno izvršenje i najmanje jednom mjesečno o tome izvještava sud koji je donio rješenje.

- Rješenjem o izvršenju posebne obaveze plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove, ako maloljetnik svojim radom ostvaruje prihod ili ima sopstvenu imovinu, sud određuje visinu novčanog iznosa i humanitarnu organizaciju, fond ili javnu ustanovu prema kojoj će maloljetnik izvršiti uplatu određenog iznosa, vrijeme u kojem posebna obaveza mora biti izvršena i upozorava maloljetnika da u tom vremenu posebna obaveza može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Stručna služba će uputiti jednom godišnje javni poziv humanitarnim organizacijama, fondovima i javnim ustanovama koje se bave zaštitom djece i maloljetnika da se prijave za dobijanje sredstava primjenom posebne obaveze, radi formiranja liste i ravnomjerne raspodjele sredstava.

Prilikom određivanja humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove kojoj će biti uplaćen određeni novčani iznos sud će tražiti mišljenje stručne službe.

Rješenje dostavlja se stručnoj službi koja obavještava određenu humanitarnu organizaciju, fond ili javnu ustanovu o primjeni posebne obaveze i obavezuje je da joj podnese izvještaj, u roku od osam dana od dana izvršenja uplate ili isteka roka za uplatu.

Stručna služba, po prethodno pribavljenom izvještaju od strane humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove, podnosi konačni izvještaj sudu koji je donio rješenje.

- Rješenjem o izvršenju posebne obaveze sud određuje koji rad maloljetnik može da obavlja, i to najduže 120 časova u periodu od šest mjeseci i upozorava maloljetnika da u tom vremenu posebna obaveza može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Izbor vrste rada, odnosno posla i njegovo trajanje određuje sud, po pribavljenom mišljenju stručne službe, ali tako da taj rad ne ometa školovanje ili zaposlenje maloljetnika, odnosno ne šteti njegovom dostojanstvu.

Uslovi pod kojima maloljetnik obavlja društveno koristan ili humanitarni rad moraju biti u skladu sa propisima o zdravstvenoj zaštiti i zaštiti na radu.

Rješenje dostavlja se stručnoj službi i organu starateljstva koji određuje svog predstavnika, odnosno drugo lice koje ima iskustvo u radu sa maloljetnim licima, koje prati maloljetnika dok traje posebna obaveza i najmanje jednom mjesečno o tome izvještava stručnu službu. O tome stručna služba podnosi konačni izvještaj sudu koji je donio to rješenje.

Radi stvaranja uslova za primjenu posebne obaveze, stručna služba vrši izbor odgovarajućih ustanova i organizacija u kojima se može obavljati društveno koristan ili humanitarni rad i sa njima zaključuje posebne sporazume. Stručna služba sačinjava listu odgovarajućih ustanova i organizacija i dostavlja je sudovima sa područja svoje nadležnosti.

- Rješenjem o primjeni posebne obaveze sud određuje vrstu sportske aktivnosti u koju će se maloljetnik uključiti, vrijeme trajanja posebne obaveze i upozorava maloljetnika da u tom vremenu posebna obaveza može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Sportske aktivnosti ne mogu biti agresivnog karaktera i podrazumijevati bliski tjelesni kontakt (npr. boks, kik boks i slične aktivnosti), osim kad se procijeni da su i takve sportske aktivnosti podobne za razvoj ličnosti maloljetnika u konkretnom slučaju.

Rješenje dostavlja se stručnoj službi i organu starateljstva koji, samostalno ili preko određenog lica iz sportske organizacije, prati izvršenje posebne obaveze i najmanje jednom mjesečno o tome izvještava stručnu službu koja podnosi periodični i konačni izvještaj o primjeni posebne obaveze sudu koji je donio to rješenje.

Radi stvaranja uslova za primjenu posebne obaveze, stručna služba vrši izbor odgovarajućih sportskih organizacija i sa njima zaključuje posebne sporazume. Stručna služba sačinjava listu odgovarajućih sportskih organizacija i dostavlja je sudovima sa područja svoje nadležnosti.

Organ koji prati izvršenje posebne obaveze maloljetnika će osigurati od povreda tokom trajanja izvršenja te posebne obaveze.

- Rješenjem o izvršenju posebne obaveze podvrgavanje odgovarajućem postupku ispitivanja ili odvikavanja od zavisnosti od upotrebe alkohola ili droge sud određuje ustanovu u kojoj će se posebna obaveza izvršiti, vrijeme trajanja i upozorava maloljetnika da u tom vremenu posebna obaveza može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Prilikom određivanja ustanove u kojoj će se primijeniti posebna obaveza sud će pribaviti mišljenje stručne službe.

Rješenje sud dostavlja stručnoj službi koja, u saradnji sa rukovodiocem ustanove u kojoj će se posebna obaveza primjenjivati, određuje lice koje će sačiniti individualni plan ispitivanja i odvikavanja od zavisnosti izazvane upotrebom alkohola ili droge, sa kojim se maloljetnik upoznaje i na koji daje pisani pristanak uz saglasnost zakonskog zastupnika.

Stručna služba, u saradnji sa licem iz stava 3 ovog člana, prati primjenu posebne obaveze i najmanje jednom mjesečno o tome izvještava sud koji je donio rješenje iz stava 1 ovog člana.

- Rješenjem o izvršenju posebne obaveze uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji sud određuje odgovarajuću zdravstvenu ustanovu, savjetovalište ili drugu odgovarajuću organizaciju u kojoj će se posebna obaveza izvršiti, vrijeme trajanja i upozorava maloljetnika da u tom vremenu posebna obaveza može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Prilikom izbora zdravstvene ustanove, savjetovališta ili druge odgovarajuće organizacije u kojima će se izvršiti posebna obaveza sud će pribaviti mišljenje stručne službe.

Rješenje sud dostavlja stručnoj službi koja, u saradnji sa rukovodiocem zdravstvene ustanove, savjetovališta ili druge odgovarajuće organizacije u kojoj će se posebna obaveza izvršavati, određuje lice koje će sačiniti individualni plan uključivanja u pojedinačni ili grupni tretman, sa kojim se maloljetnik upoznaje i na koji daje pisani pristanak, uz saglasnost zakonskog zastupnika.

- Rješenjem o izvršenju posebne obaveze zabrana napuštanja mjesta prebivališta ili boravišta sud određuje maloljetniku zabranu napuštanja mjesta njegovog prebivališta, odnosno boravišta, vrijeme trajanja i upozorava maloljetnika da u tom vremenu posebna obaveza može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Rješenje o izvršenju posebne obaveze iz člana 19 stav 1 tačka 10 ovog zakona dostavlja se organu starateljstva koji, po pravilu, sam prati izvršenje posebne obaveze, a u izuzetnim slučajevima, uz pomoć policijskog službenika, i najmanje jednom mjesečno o tome izvještava stručnu službu. O tome stručna služba podnosi konačni izvještaj sudu koji je donio rješenje iz stava 1 ovog člana.

- Rješenjem o izvršavanju posebne obaveze uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima sud određuje maloljetniku da se uzdrži od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima koja na njega mogu štetno uticati, vrijeme trajanja i upozorava maloljetnika da u tom vremenu posebna obaveza može biti zamijenjena drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom ili njeno izvršenje obustavljeno.

Rješenje dostavlja se organu starateljstva koji, po pravilu, sam prati izvršenje posebne obaveze, a u izuzetnim slučajevima, uz pomoć policijskog službenika, i najmanje jednom mjesečno o tome izvještava stručnu službu. O tome stručna služba podnosi konačni izvještaj sudu koji je donio rješenje.

Izvršenje vaspitne mjere pojačanog nadzora od strane zakonskog zastupnika počinje danom kad se zakonskom zastupniku maloljetnika dostavi izvršna sudska odluka kojom je vaspitna mjera izrečena.

Organ starateljstva provjerava izvršenje vaspitne mjere i o uočenim problemima u izvršavanju i rezultatima izvršenja obavještava sud koji je izrekao tu mjeru, svakih dva mjeseca za vrijeme trajanja vaspitne mjere.

Zakonski zastupnik maloljetnika može da obavještava sud koji je izrekao tu mjeru o rezultatima izvršenja vaspitne mjere.

Vaspitna mjera pojačanog nadzora u drugoj porodici izvršava se u porodici koju odredi sud.

Organ starateljstva i porodica zaključuju ugovor u pisanom obliku, kojim se uređuju međusobna prava i obaveze. U ime porodice ugovor zaključuje poslovno sposobni član porodice koga drugi članovi porodice ovlaste.

Na osnovu zaključenog ugovora organ starateljstva upućuje maloljetnika u porodicu.

Porodica je dužna da omogući organu starateljstva da provjerava izvršenje vaspitne mjere.

Porodica može zatražiti pomoć organa starateljstva radi izvršenja vaspitne mjere.

Sud koji je izrekao mjeru pojačan nadzor u drugoj porodici može, po službenoj dužnosti ili na predlog organa starateljstva, odrediti smještaj maloljetnika u neku drugu porodicu ako ocijeni da se ne ostvaruje svrha vaspitne mjere ili ako se okolnosti ili prilike u porodici u kojoj je maloljetnik smješten toliko izmijene da otežavaju izvršenje te vaspitne mjere.

Organ starateljstva provjerava izvršavanje vaspitne mjere i o uočenim problemima u izvršavanju i rezultatima izvršenja obavještava sud koji je izrekao vaspitnu mjeru, svakih dva mjeseca za vrijeme trajanja te vaspitne mjere.

Porodica u kojoj je maloljetnik smješten može da obavještava organ starateljstva o problemima i rezultatima izvršenja te vaspitne mjere.

Za izvršenje vaspitne mjere pojačanog nadzora od strane organa starateljstva nadležan je organ starateljstva na čijem području maloljetnik ima prebivalište, odnosno boravište u vrijeme kad je odluka kojom je vaspitna mjera izrečena postala pravosnažna.

Organ starateljstva dužan je da, po prijemu pravosnažne odluke kojom je vaspitna mjera pojačanog nadzora iz stava 1 ovog člana izrečena, odredi lice koje će tu mjeru sprovoditi i o tome obavještava stručnu službu svaka tri mjeseca.

Stručna služba prati izvršenje vaspitne mjere iz stava 1 ovog člana i o uočenim problemima u izvršavanju i rezultatima izvršenja obavještava sud koji je izrekao tu vaspitnu mjeru, svakih dva mjeseca za vrijeme trajanja te vaspitne mjere.

Lice kome je povjereno sprovođenje vaspitne mjere iz člana 22 ovog zakona sačinjava program rada sa maloljetnikom, u skladu sa uputstvima suda i organa starateljstva.

Državni organi, vaspitno obrazovne i druge ustanove dužni su da licu kome je povjereno sprovođenje vaspitne mjere pruže pomoć kad ono to zatraži, a zakonski zastupnik maloljetnika dužan je da obavijesti to lice o prilikama koje otežavaju izvršenje te vaspitne mjere.

Pojačani nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika

Sud će u odluci o izricanju vaspitne mjere odrediti odgovarajuću ustanovu ili organizaciju koja se bavi vaspitanjem i obrazovanjem maloljetnika u kojoj će se izvršavati ta vaspitna mjera.

Starješina ustanove ili organizacije odrediće lice koje će da prati izvršenje vaspitne mjere i da podnosi izvještaj stručnoj službi svakih dva mjeseca za vrijeme trajanja te vaspitne mjere.

Za vrijeme trajanja vaspitne mjere dnevni boravak u ustanovi ili organizaciji može trajati najduže četiri časa u toku radnog dana.

O dnevnom boravku se vodi dnevnik.

Izvršenje institucionalnih mjera

Sud koji je donio odluku kojom je izrečena institucionalna mjera upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa, upućivanje u ustanovu zavodskog tipa ili upućivanje u specijalizovanu ustanovu upućuje maloljetnika na izvršenje institucionalne mjere, najkasnije u roku od osam dana od dana izvršnosti odluke.

Ako se maloljetnik nalazi u pritvoru, vaspitnoj ustanovi ili drugoj porodici, upućivanje vrši osnovni sud na čijem se području nalazi maloljetnik.

Organ starateljstva dovodi maloljetnika kome je izrečena neka od institucionalnih mjera, ukoliko njegov zakonski zastupnik nije preuzeo obavezu da maloljetnika sam dovede u ustanovu u kojoj se izvršava institucionalna mjera.

Ustanova u kojoj se izvršava institucionalna mjera obavještava sud i organ starateljstva o prijemu maloljetnika i danu početka izvršenja institucionalne mjere.

Ako se uredno upućeni maloljetnik po nalogu suda ne javi, odnosno zakonski zastupnik ili organ starateljstva ne dovede maloljetnika u ustanovu za izvršenje institucionalne mjere, sud naređuje njegovo prinudno dovođenje, a ako se maloljetnik krije ili je u bjekstvu, sud naređuje izdavanje potjernice.

U slučaju bjekstva maloljetnika koji se nalazi na izvršenju izrečene institucionalne mjere rukovodilac ustanove u kojoj se izvršava ta mjera izdaje potjernicu.

Sudija za maloljetnike koji je izrekao institucionalnu mjeru svaka tri mjeseca obilazi maloljetnika smještenog u odjeljenju za maloljetnike ili u ustanovi u kojoj se izvršava institucionalna mjera, o čemu podnosi izvještaj predsjedniku suda.

Sudija za maloljetnike može ovlastiti lice iz stručne službe da obilazi maloljetnika smještenog u ustanovi, o čemu je to lice dužno da podnose izvještaj sudiji za maloljetnike koji ga je ovlastio.

O uočenim propustima i rezultatima izvršenja institucionalne mjere za vrijeme izvršavanja institucionalnih mjera, dužni su da, bez odlaganja, obavijeste organ starateljstva i odjeljenje za maloljetnike ili ustanovu u kojoj se institucionalna mjera izvršava i daju preporuku za otklanjanje uočenih propusta.

Organ starateljstva, odnosno odjeljenje za maloljetnike ili ustanova u kojoj se institucionalna mjera izvršava dužni su da, bez odlaganja, postupe u skladu sa preporukom i da o tome obavijeste sudiju za maloljetnike.

O izvršenju institucionalnih mjera odjeljenje za maloljetnike ili ustanova u kojoj se izvršava institucionalna mjera izvještava sud svaka tri mjeseca, organ starateljstva svaka tri mjeseca, a na zahtjev suda i ranije.

Ako maloljetnik samovoljno napusti odjeljenje za maloljetnike ili ustanovu u kojoj se izvršava institucionalna mjera ili se ne može prilagoditi radu i njenom unutrašnjem redu, odjeljenje za maloljetnike, odnosno ustanova će o tome obavijestiti sud. Sud može, povodom tog obavještenja, odlučiti da se ova mjera zamijeni drugom vaspitnom mjerom.

Na molbu maloljetnika, njegovog zakonskog zastupnika ili na predlog organa starateljstva, izvršenje institucionalne mjere sud koji je donio odluku o izricanju te mjere može odložiti iz sljedećih razloga:

- 1) ako je maloljetnik obolio od teže bolesti;
- 2) usljed smrti ili teške bolesti člana uže porodice maloljetnika;
- 3) zbog završetka redovnog školovanja ili polaganja ispita;
- 4) ako je institucionalna mjera izrečena prema maloljetnici koja ima dijete mlađe od godinu dana ili je trudnica, a do porođaja ne preostaje više od tri mjeseca ili se radi o rizičnoj trudnoći.

O odlaganju izvršenja institucionalnih mjera odlučuje rješenjem sud, u roku od tri dana od dana prijema molbe, odnosno predloga.

Protiv ovog rješenja zakonski zastupnik maloljetnika može izjaviti žalbu neposredno višem sudu, u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

O žalbi odlučuje vijeće za maloljetnike neposredno višeg suda, u roku od tri dana od dana prijema žalbe.

Molba, odnosno predlog i žalba zadržavaju izvršenje institucionalne mjere.

Članovima uže porodice, smatraju se roditelji, usvojioci, staraoci, bračni drug, vanbračni drug, djeca, srodnici u pravoj liniji do bilo kog stepena, braća i sestre.

Na molbu zakonskog zastupnika maloljetnika, na predlog organa starateljstva i odjeljenja za maloljetnike, odnosno ustanove u kojoj se institucionalna mjera izvršava, sud koji je donio odluku kojom je izrečena institucionalna mjera može prekinuti izvršenje te mjere.

Prekid izvršenja institucionalne mjere dozvoliće se na zahtjev državnog tužioca za maloljetnike, ako je protiv odluke o izricanju te mjere podnijet zahtjev za zaštitu zakonitosti.

Prekid izvršenja institucionalne mjere ne može trajati duže od tri mjeseca.

Izuzetno prekid može trajati u slučaju trudnoće najduže šest mjeseci od dana porođaja, kod rizične trudnoće za vrijeme trudnoće, a u slučaju bolesti maloljetnika prekid može trajati dok bolest traje.

O prekidu izvršenja institucionalnih mjera odlučuje rješenjem sud, u roku od tri dana od dana prijema molbe, odnosno predloga.

Protiv rješenja zakonski zastupnik maloljetnika može izjaviti žalbu neposredno višem sudu, u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

O žalbi odlučuje vijeće za maloljetnike neposredno višeg suda, u roku od tri dana od dana prijema žalbe.

Vrijeme prekida izvršenja ne uračunava se u vrijeme trajanja institucionalne mjere.

Maloljetnik se otpušta sa izvršenja institucionalne mjere kad protekne zakonom određeno najduže vrijeme trajanja te mjere ili kad sud donese odluku o obustavljanju njenog izvršenja, odnosno o zamjeni izrečene institucionalne mjere drugom mjerom ili donese odluku o uslovnom otpustu.

O uslovnom otpustu kod institucionalnih mjera upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ili ustanovu zavodskog tipa, na molbu zakonskog zastupnika maloljetnika, odlučuje sudija za maloljetnike, odnosno vijeće za maloljetnike suda koji je sudio u prvom stepenu.

Kad se maloljetnik nalazi u završnom razredu škole ili pri kraju stručnog osposobljavanja, a otpuštanjem iz ustanove u kojoj se institucionalna mjera izvršava bi se onemogućio završetak školovanja ili stručnog osposobljavanja, ustanova može, na izričitu molbu maloljetnika ili njegovog zakonskog zastupnika, omogućiti da završi školovanje ili stručno osposobljavanje.

Mjera upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa

Institucionalna mjera upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa izvršava se u ustanovi koja obezbjeđuje smještaj i zadovoljavanje vaspitnih, zdravstvenih, obrazovnih, sportskih i drugih razvojnih potreba maloljetnika.

Maloljetnik kome je izrečena institucionalna mjera ima ista prava i obaveze kao i ostali maloljetnici u ustanovi u kojoj se ta mjera izvršava i ne može da se izdvaja.

Na zahtjev zakonskog zastupnika maloljetnika ili na predlog ustanove u kojoj se institucionalna mjera izvršava ili organa starateljstva, sud može, ako za to postoje opravdani razlozi, donijeti odluku o premještanju maloljetnika u drugu vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa.

Izvršenje institucionalne mjere upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa bliže propisuje organ državne uprave nadležan za poslove socijalnog staranja.

Mjera upućivanja u ustanovu zavodskog tipa

Institucionalna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa izvršava se u odjeljenju za maloljetnike.

Institucionalnu mjeru lica ženskog pola izvršavaju odvojeno od lica muškog pola.

Sud upućuje maloljetnika da se određenog dana javi u odjeljenje za maloljetnike, a dan javljanja određuje se tako da maloljetniku ostane najmanje osam dana za pripremu.

Sud obavještava odjeljenje za maloljetnike o datumu kad maloljetnik treba da se javi na izvršenje institucionalne mjere i, uz to obavještenje, dostavlja izvršnu odluku o izricanju te mjere. O tome sud obavještava i organ starateljstva.

Sud nalaže maloljetniku da određenog dana dođe radi izvršenja institucionalne mjere, odnosno zakonskom zastupniku maloljetnika ili organu starateljstva nalaže da maloljetnika dovede na izvršenje institucionalne mjere.

Prilikom prijema na izvršenje institucionalne mjere utvrđuju se identitet maloljetnika, njegovo zdravstveno stanje, identitet zakonskog zastupnika maloljetnika, datum i vrijeme prijema i popisuju lične stvari koje su predate na čuvanje, fotografiše se i uzima otisak prsta.

Prilikom prijema na izvršenje institucionalne mjere maloljetniku se moraju, na jeziku i na način koji razumije, dati potrebna obavještenja o pravilima smještaja i druga obavještenja koja se odnose na izvršenje ove institucionalne mjere. Ove informacije se moraju odmah saopštiti i zakonskom zastupniku .

Nakon prijema maloljetnika obaviće se zdravstveni pregled i otvoriće se zdravstveni karton i izraditi prvi psihološki, obrazovni i socijalni izveštaj u kojem se utvrđuju faktori bitni za

određenu vrstu i nivo vaspitavanja, brige i intervencije, najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema.

Na osnovu izvještaja sačinjava se pojedinačni program postupanja, u skladu sa individualnim karakteristikama maloljetnika, koji je posebno usmjeren na obrazovanje, lični i socijalni razvoj, stručno osposobljavanje i rehabilitaciju maloljetnika.

Za sprovođenje pojedinačnog programa maloljetnici se raspoređuju u vaspitne grupe prema uzrastu, duševnoj razvijenosti i drugim ličnim svojstvima.

Za praćenje primjene pojedinačnog programa određuje se stručno lice.

Vaspitna grupa može imati najviše osam maloljetnika i vaspitača koji je stekao posebna znanja iz oblasti pedagogije, specijalne/socijalne pedagogije, socijalnog rada, kriminologije, viktimologije, psihologije ili penologije.

Aktivnosti u okviru pojedinačnih programa postupanja usmjerene su na obrazovanje, lični i socijalni razvoj, stručno osposobljavanje, rehabilitaciju i pripreme za otpust maloljetnika i obuhvataju:

- 1) školovanje;
- 2) stručno osposobljavanje;
- 3) radnu i profesionalnu terapiju;
- 4) obuku o socijalnim vještinama i sposobnostima;
- 5) kontrolu agresije;
- 6) liječenje od zavisnosti;
- 7) individualnu i grupnu terapiju;
- 8) fizičko obrazovanje i sport;
- 9) programe restorativne pravde;
- 10) kreativno organizovanje slobodnog vremena i hobije;
- 11) aktivnosti izvan odjeljenja za maloljetnike, dnevno odsustvo i druge vrste odsustva;
- 12) pripremu za otpust i brigu nakon izvršenja vaspitne mjere i dr.

Ako u odjeljenju za maloljetnike ne postoji nastava određenog smjera ili stepena obrazovanja, maloljetnik može takvu nastavu da pohađa u odgovarajućoj redovnoj školi.

Odluku o upućivanju maloljetnika, donosi rukovodilac odjeljenja za maloljetnike, uz saglasnost direktora škole u koju se maloljetnik upućuje.

Ako direktor škole utvrdi da maloljetnik negativno utiče na ponašanje ostalih učenika uskratiće mu pravo da pohađa nastavu.

U cilju sticanja radnih navika i sposobnosti za uobičajene uslove života i rada na slobodi, u odjeljenju za maloljetnike organizuje se rad maloljetnika.

Za rad maloljetnik ima pravo na naknadu, odmor i druga prava po osnovu rada, u skladu sa opštim propisima o radu. Naknadom za rad maloljetnik slobodno raspolaže.

Maloljetnik koji ne pohađa nastavu radi puno radno vrijeme koje je propisano za maloljetna lica u radnom odnosu, u skladu sa opštim propisima o radu.

Za aktivno učešće u ispunjavanju pojedinačnih programa i postignute rezultate u prevaspitavanju rukovodilac odjeljenja za maloljetnike može davati maloljetniku sljedeće nagrade:

- 1) slobodan izlazak u grad;
- 2) posjetu kulturno-prosvjetnim i sportskim priredbama izvan odjeljenja za maloljetnike;
- 3) posjetu porodici i srodnicima u dane vikenda i praznika;
- 4) učestvovanje u radnim akcijama, kulturnim i sportskim takmičenjima izvan odjeljenja za maloljetnike;
- 5) odsustvo do sedam dana.

Mjera upućivanja u specijalizovanu ustanovu

Institucionalna mjera upućivanje u specijalizovanu ustanovu izvršava se u odgovarajućoj specijalizovanoj ustanovi koju određuje organ državne uprave nadležan za poslove zdravlja.

Maloljetnik kome je izrečena institucionalna mjera dovodi se u specijalizovanu ustanovu u pratnji zdravstvenog radnika zdravstvene ustanove prema prebivalištu, odnosno boravištu maloljetnika.

Kad je mjera upućivanje u specijalizovanu ustanovu izrečena umjesto mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi obezbjeđuje se čuvanje maloljetnika i njegovo liječenje.

Specijalizovana ustanova o rezultatima izvršenja institucionalne mjere dostavlja izvještaj, a kad maloljetnik navrši 18 godina života posebno izvještava sud koji je donio odluku kojom je izrečena vaspitna mjera radi razmatranja potrebe njegovog daljeg zadržavanja u ustanovi ili zamjene ove vaspitne mjere drugom mjerom.

Izvršenje kazne maloljetničkog zatvora

Maloljetnike osuđene na kaznu maloljetničkog zatvora upućuje na izvršenje kazne predsjednik osnovnog suda na čijem području maloljetnik ima prebivalište, odnosno boravište u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti kojima se uređuje upućivanje na izdržavanje kazne.

Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u odjeljenju za maloljetnike.

Maloljetnici kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora izdržavaju tu kaznu zajedno, a odvojeno samo ako to zahtijeva zdravstveno stanje maloljetnika ili razlozi bezbjednosti i održavanja reda i discipline.

Kaznu maloljetničkog zatvora lica ženskog pola izvršavaju odvojeno od lica muškog pola.

Maloljetnici koji izvršavaju kaznu maloljetničkog zatvora se, po pravilu, tokom noći smještaju u individualne spavaće sobe.

Tokom izdržavanja kazne maloljetničkog zatvora maloljetnicima, u skladu sa mogućnostima, omogućiće se: obrazovanje, stručno i radno osposobljavanje za zanimanja prema njihovim sposobnostima, sklonostima i dotadašnjem školskom i radnom angažovanju.

Lica koja rade sa maloljetnikom tokom izdržavanja kazne maloljetničkog zatvora, moraju posjedovati posebna znanja iz oblasti pedagogije, psihologije i penologije.

Maloljetnici osuđeni na kaznu maloljetničkog zatvora u odjeljenju za maloljetnike mogu ostati najduže do navršene 23 godine života, a ako do tada ne izdrže kaznu, nastavljaju da izdržavaju kaznu sa punoljetnim licima koja izdržavaju kaznu zatvora.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, osuđeni na kaznu maloljetničkog zatvora može ostati u odjeljenju za maloljetnike i ako je navršio 23 godine života, ali najduže do navršene 24 godine života, ako je to potrebno radi završavanja školovanja ili stručnog osposobljavanja ili ako ostatak neizdržane kazne nije duži od šest mjeseci.

Maloljetnik koji izdržava kaznu maloljetničkog zatvora ima sljedeća prava:

- 1) da mu se obezbijedi civilna odjeća i obuća koja je primjerena godišnjem dobu i klimatskim prilikama;
- 2) na ishranu koja je dijetetski, higijenski i zdravstveno prilagođena njegovom uzrastu, koja će ga održavati u dobrom zdravlju i snazi i omogućiti normalni psihofizički razvoj;
- 3) na najmanje tri obroka dnevno;
- 4) da izvan zatvorenih prostorija, u slobodno vrijeme, na svježem vazduhu provede najmanje tri časa dnevno;

- 5) da učestvuje u kulturnim, sportskim i drugim prikladnim aktivnostima;
- 6) na obezbjeđivanje uslova za bavljenje fizičkim aktivnostima i sportom;
- 7) da ga četiri puta mjesečno posjete zakonski zastupnik, bračni drug, vanbračni drug, djeca i ostali srodnici u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena srodstva;
- 8) da sa bračnim ili vanbračnim drugom jednom mjesečno provede do četiri sata nasamo;
- 9) da prema svojim mogućnostima radi u skladu sa opštim propisima o radu, a da ga taj rad ne ometa u pohađanju nastave;
- 10) na zdravstvenu zaštitu, odnosno na zdravstvenu zaštitu izvan odjeljenja za maloljetnike ako je to neophodno, u kom slučaju se vrijeme provedeno na liječenju u zdravstvenoj ustanovi uračunava u trajanje kazne maloljetničkog zatvora;
- 11) da ga posjeti vjersko lice;
- 12) na dopisivanje, bez ograničenja, sa zakonskim zastupnikom, bračnim drugom, vanbračnim drugom, djecom, usvojenikom, braćom i sestrama, kao i drugim srodnikom u pravoj liniji.

Na prava maloljetnika shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

Maloljetniku koji se primjerno ponaša i zalaže u učenju i radu može se odobriti odsustvo radi posjećivanja zakonskog zastupnika, bračnog druga, vanbračnog druga, djece, usvojenika, braće i sestara, kao i drugih srodnika u pravoj liniji.

Odsustvo može se odobriti dva puta u toku jedne godine i može trajati svaki put do 14 dana, a po pravilu, se odobrava u vrijeme kad se ne održava nastava.

Maloljetniku koji izdržava kaznu maloljetničkog zatvora, a koji se primjerno ponaša i zalaže na radu, rukovodilac odjeljenja za maloljetnike može dodijeliti i sljedeće pogodnosti:

- 1) prošireno pravo na prijem posjeta;
- 2) posjete sportskim, kulturnim ili drugim prikladnim događajima izvan odjeljenja za maloljetnike;
- 3) posjete porodici, srodnicima ili drugim bliskim licima za vrijeme vikenda i praznika.

Rukovodilac odjeljenja za maloljetnike može maloljetniku koji izdržava kaznu maloljetničkog zatvora dodijeliti i druge pogodnosti koje povoljno utiču na maloljetnika.

O uslovnom otpustu maloljetnika osuđenog na kaznu maloljetničkog zatvora odlučuje sud koji je donio odluku kojom je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u prvom stepenu, u

vijeću iz člana 24 stav 7 Zakonika o krivičnom postupku, na osnovu izvještaja o vladanju maloljetnika za vrijeme izvršenja kazne maloljetničkog zatvora.

Izvještaj organ državne uprave nadležan za izvršenje krivičnih sankcija dužan je da podnese sudu koji je donio odluku kojom je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u prvom stepenu, 30 dana prije isteka dvije trećine izdržane kazne maloljetničkog zatvora.

Odluka o uslovnom otpustu maloljetnika, dostavlja se organizacionoj jedinici Ministarstva, maloljetniku i njegovom zakonskom zastupniku.

O opozivanju uslovnog otpusta odlučuje sud koji je donio odluku o izricanju kazne maloljetničkog zatvora u prvom stepenu.

Na pitanja u vezi sa uslovnim otpustom, koja nijesu uređena ovim zakonom, shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

Disciplinske mjere i disciplinski postupak

Zbog povrede odredbi kućnog reda o boravku u odjeljenju za maloljetnike i radne discipline, obaveza iz pojedinačnog programa postupanja i naloga ovlašćenih lica maloljetniku se mogu izreći sljedeće disciplinske mjere:

- 1) opomena;
- 2) oduzimanje dodijeljene pogodnosti;
- 3) izdvajanje u posebnu prostoriju.

Disciplinske mjere oduzimanja dodijeljenih pogodnosti i izdvajanje u posebnu prostoriju mogu se izreći kumulativno.

Izdvajanje u posebnu prostoriju izriče se u trajanju do sedam dana, a izuzetno do 14 dana ako mu je ranije bila izrečena disciplinska mjera.

Tokom izvršenja disciplinske mjere maloljetnik ne smije boraviti sam i mora mu se omogućiti da u toku dana najmanje dva časa boravi izvan zatvorenog prostora.

Tokom izvršenja disciplinske mjere izdvajanje u posebnu prostoriju maloljetnika su dužni da posjete svakog dana lekar i vaspitač, a po potrebi i druga stručna lica.

Na pokretanje i vođenje disciplinskog postupka i izvršenje disciplinskih mjera, shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

Sredstva prinude

Prema maloljetniku koji izdržava kaznu maloljetničkog zatvora ne smiju se koristiti sredstva prinude, osim kao krajnja mjera u samoodbrani ili u slučaju kad je to neophodno da se spriječi bjekstvo ili fizički otpor, neposredan rizik od samopovređivanja, povređivanje drugih i prouzrokovanje veće materijalne štete.

Sredstva prinude koja se mogu primijeniti prema maloljetniku su fizička snaga, vezivanje, sredstva za privremeno onesposobljavanje i gumena palica.

Sredstva prinude primjenjuju se izuzetno i to u najmanjoj mogućoj mjeri i samo kad je to nužno.

O upotrebi sredstava prinude podnosi se detaljan izvještaj rukovodiocu odjeljenja za maloljetnike, kao i starješini organa uprave nadležnom za izvršenje krivičnih sankcija.

Organizacija rada i života u odjeljenju za maloljetnike bliže se uređuje Kućnim redom, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

Odredbe ovog zakona kojima se uređuju prava maloljetnika, disciplinske mjere, primjena sile i sredstava prinude prema maloljetniku osuđenom na kaznu maloljetničkog zatvora shodno se primjenjuju i prema maloljetniku kome je izrečena institucionalna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa.

Izvršenje mjera bezbjednosti

Sud koji je donio odluku kojom je izrečena mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi, obavezno liječenje narkomana ili obavezno liječenje alkoholičara upućuje maloljetnika na izvršenje te mjere.

Izvršenje mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno liječenje alkoholičara i obavezno liječenje narkomana prilagođavaju se uzrastu i ličnosti maloljetnika i izvršavaju na osnovu posebno sačinjenog plana i programa postupanja.

Mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi izvršava se u posebnom odjeljenju zdravstvene ustanove određenom za maloljetnike ili u ustanovi u kojoj se izvršava institucionalna mjera ili u odjeljenju za maloljetnike, ako su za to obezbijeđeni potrebni uslovi.

Ako su mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi, obavezno liječenje alkoholičara i obavezno liječenje narkomana izrečene uz vaspitnu mjeru, mogu se izvršavati u ustanovi u kojoj se izvršava ta vaspitna mjera, a ako su izrečene uz institucionalnu mjeru zavodskog

tipa ili kaznu maloljetničkog zatvora mogu se izvršavati u odjeljenju za maloljetnike u kojem se izvršava ta mjera, odnosno kazna.

Na pitanja koja se odnose na izvršenje mjera bezbjednosti koja nijesu uređena ovim zakonom shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

2. Osnove krivično - procesnog prava (načela krivično - procesnog prava, procesni subjekti)

Načelo zakonitosti

Krivičnu sankciju učiniocu krivičnog djela može izreći samo nadležni sud u postupku koji je pokrenut i sproveden po zakoniku. Prije pravosnažne odluke suda, okrivljeni može biti ograničen u svojoj slobodi i drugim pravima samo pod uslovima propisanim ovim zakonikom.

Pretpostavka nevinosti i in dubio pro reo

Svako se smatra nevinim dok se njegova krivica za krivično djelo ne utvrdi pravosnažnom odlukom suda. Državni organi, mediji, udruženja građana, javne ličnosti i druga lica dužni su da se pridržavaju pravila iz stava 1 ovog člana i da svojim javnim izjavama o krivičnom postupku koji je u toku ne vrijeđaju druga pravila postupka, prava okrivljenog i oštećenog i načelo sudske nezavisnosti. Ako i nakon pribavljanja svih raspoloživih dokaza i njihovog izvođenja u krivičnom postupku, ostane samo sumnja u odnosu na postojanje nekog bitnog obilježja krivičnog djela ili u pogledu činjenica od kojih zavisi primjena neke odredbe Krivičnog ili ovog zakonika, sud će donijeti odluku koja je povoljnija za okrivljenog.

Prava osumnjičenog, odnosno okrivljenog

Osumnjičeni na prvom saslušanju mora biti obaviješten o krivičnom djelu za koje se tereti i osnovima sumnje protiv njega. Okrivljenom se mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist. Osumnjičeni prilikom prvog saslušanja, odnosno okrivljeni mora biti upoznat da ne mora da daje nikakve izjave niti da odgovara na postavljena pitanja, a da sve što izjavi može biti upotrijebljeno kao dokaz.

Prava lica lišenog slobode

Lice lišeno slobode od strane nadležnog državnog organa mora biti odmah obaviješteno, na svom jeziku ili na jeziku koji razumije, o razlozima lišenja slobode i istovremeno upoznato da nije dužno ništa da izjavi, da ima pravo da uzme branioca koga sam izabere, da zahtijeva da se o lišenju slobode obavijesti lice koje sam odredi, kao i diplomatsko konzularni predstavnik države čiji je državljanin, odnosno predstavnik odgovarajuće međunarodne organizacije ako se radi o licu bez državljanstva ili izbjeglici.

Lice koje je lišeno slobode, bez odluke suda, mora odmah biti sprovedeno nadležnom državnom tužiocu, osim u slučajevima predviđenim ovim zakonikom.

Zabrana ponovnog suđenja (Ne bis in idem)

Nikome ne može biti ponovo suđeno za krivično djelo za koje je pravosnažnom odlukom osuđen ili oslobođen optužbe. Zabrana ponovnog suđenja ne sprječava ponavljanje krivičnog postupka u skladu sa zakonikom.

Službeni jezik u krivičnom postupku

U krivičnom postupku službeni jezik je crnogorski jezik. U sudu na čijem području značajan dio stanovništva čine pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica (u daljem tekstu: manjine), u službenoj upotrebi u krivičnom postupku je i njihov jezik, u skladu sa zakonom.

Pravo na upotrebu svog jezika u krivičnom postupku

Krivični postupak vodi se na crnogorskom jeziku. Stranke, svjedoci i druga lica koja učestvuju u postupku imaju pravo da u postupku upotrebljavaju svoj jezik ili jezik koji razumiju. Ako se postupak ne vodi na jeziku nekog od tih lica, obezbijediće se prevođenje iskaza, isprava i drugog pisanog dokaznog materijala. O pravu na prevođenje poučiće se lice koje se može odreći tog prava ako zna jezik na kojem se vodi postupak. U zapisniku će se zabilježiti da je data pouka i izjava učesnika u postupku. Prevođenje se povjerava tumaču.

Zabrana primjene nasilja i iznuđivanja priznanja

Zabranjeno je prijetiti ili vršiti nasilje nad osumnjičenim, okrivljenim ili drugim licem koje učestvuje u postupku, kao i iznuđivanje priznanja ili druge izjave od tih lica. Sudska odluka se ne može zasnivati na priznanju ili drugoj izjavi pribavljenoj iznuđivanjem, mučenjem, nečovječnim ili ponižavajućim postupanjem.

Pravo na odbranu

Okrivljeni ima pravo da se brani sam ili uz stručnu pomoć branioca koga sam izabere iz reda advokata. Okrivljeni ima pravo da njegovom saslušanju prisustvuje branilac. Prije prvog saslušanja, okrivljeni će se poučiti o pravu da uzme branioca, da se sa braniocem dogovori o načinu odbrane i da branilac može da prisustvuje njegovom saslušanju. On će biti upozoren da sve što izjavi može biti upotrijebljeno protiv njega kao dokaz. Ako okrivljeni sam ne uzme branica, postaviće mu se branilac po službenoj dužnosti, kad je to određeno ovim zakonikom. Okrivljenom se mora obezbijediti dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane.

Pravo na rehabilitaciju i naknadu štete

Lice koje je nezakonito ili neosnovano lišeno slobode ili neosnovano osuđeno ima pravo na rehabilitaciju, pravo na naknadu štete od države, kao i druga prava utvrđena zakonom.

Pouka o pravima okrivljenog ili drugog lica koje učestvuje u postupku

Osumnjičenog, odnosno okrivljenog ili drugo lice koje učestvuje u postupku, a iz neznanja bi moglo da propusti neku radnju u postupku ili da zbog toga ne koristi svoja prava, sud, državni tužilac i državni organi koji učestvuju u postupku će poučiti o pravima koja mu po ovom zakoniku pripadaju i o posljedicama propuštanja radnje.

Pravo na suđenje bez odlaganja

Okrivljeni ima pravo da, u najkraćem roku, bude izveden pred sud i da mu bude suđeno bez odlaganja. Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja pripadaju licima koja učestvuju u postupku. Trajanje pritvora, odnosno drugih ograničenja slobode mora biti svedeno na najkraće potrebno vrijeme.

Načelo istine i pravičnosti

Sud, državni tužilac i drugi državni organi koji učestvuju u krivičnom postupku dužni su da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonite i pravične odluke, kao i da sa jednakom pažnjom ispituju i utvrde činjenice koje terete okrivljenog i one koje mu idu u korist. Sud je dužan da strankama i braniocu obezbijedi jednake uslove u pogledu predlaganja dokaza i pristupa dokazima i njihovom izvođenju.

Slobodna ocjena dokaza i pravno nevaljani dokazi

Sud i državni tužilac postojanje ili nepostojanje činjenica, na kojima zasniva odluku, cijeni po svom slobodnom uvjerenju. Sudska odluka se ne može zasnivati na dokazima koji su pribavljeni povredama ljudskih prava i osnovnih sloboda zajemčenih Ustavom ili potvrđenim međunarodnim ugovorima, ili na dokazima koji su pribavljeni povredama odredaba krivičnog postupka, kao i drugim dokazima za koje se iz njih saznalo, niti se takvi dokazi mogu koristiti u postupku.

Načelo optužbe

Krivični postupak pokreće se i vodi po optužbi ovlašćenog tužioca. Za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti ovlašćeni tužilac je državni tužilac, a za krivična djela za koja se goni po privatnoj tužbi ovlašćeni tužilac je privatni tužilac. Ako državni tužilac nađe da nema osnova za pokretanje ili vođenje krivičnog postupka, na njegovo mjesto može stupiti oštećeni kao tužilac, pod uslovima propisanim ovim zakonikom.

Načelo legaliteta krivičnog gonjenja

Državni tužilac je dužan da preduzme krivično gonjenje kad postoje osnovi sumnje da je određeno lice učinilo krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ako ovim zakonikom nije drukčije određeno.

3. Nadležnost sudova (stvarna i mjesna nadležnost);

Stvarna nadležnost

Sud sudi u granicama svoje stvarne nadležnosti određene zakonom. Stvarna nadležnost je određena Zakonom o sudovima.

Osnovni sudovi su nadležni

Viši sudovi su nadležni

Sastav suda i funkcionalna sudska nadležnost

Za krivična djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina u prvom stepenu sudi sudija pojedinac, osim za djela organizovanog kriminala ili ako zakonom nije drukčije određeno. Za sva druga djela sud u prvom stepenu sudi u vijeću od troje sudija. U drugom stepenu sud sudi u vijeću sastavljenom od troje sudija. U trećem stepenu sud sudi u vijeću sastavljenom od pet sudija. U izviđaju i istrazi učestvuje sudija za istragu prvostepenog suda u skladu sa ovim zakonikom.

Prvostepeni sudovi, u vijeću sastavljenom od troje sudija, odlučuju o žalbama protiv rješenja sudije za istragu i drugih rješenja kad je to određeno ovim zakonikom, donose odluke u prvom stepenu van glavnog pretresa, sprovode postupak i donose presudu po zahtjevu kojim se traži izvršenje krivične presude stranog suda i stavljaju predloge u slučajevima propisanim ovim zakonikom ili drugim zakonom.

MJESNA NADLEŽNOST

Opšta pravila određivanja mjesne nadležnosti

Mjesno nadležan je, po pravilu, sud na čijem području je krivično djelo izvršeno ili pokušano. Privatna tužba može se podnijeti i sudu na čijem području okrivljeni ima prebivalište ili boravište. Ako je krivično djelo izvršeno ili pokušano na području više sudova ili na granici tih područja ili je neizvjesno na kojem je području izvršeno ili pokušano, nadležan je sud koji je po optužbi ovlašćenog tužioca prvi započeo postupak, a u izviđaju i istrazi nadležan je sud koji je prvi preduzeo radnju po predlogu tužioca.

Mjesna nadležnost suda kad je djelo učinjeno na domaćem brodu ili vazduhoplovu

Ako je krivično djelo učinjeno na domaćem brodu ili domaćem vazduhoplovu, dok se nalazi u domaćem pristaništu, nadležan je sud na čijem području se nalazi to pristanište. U ostalim slučajevima, kad je krivično djelo učinjeno na domaćem brodu ili domaćem vazduhoplovu, nadležan je sud na čijem se području nalazi matična luka broda, odnosno vazduhoplova ili domaće pristanište u kojem se brod, odnosno vazduhoplov prvi put zaustavi.

Mjesna nadležnost za djelo učinjeno putem medija

Ako je krivično djelo učinjeno putem štampe, nadležan je sud na čijem je području list štampan. Ako to mjesto nije poznato ili je list štampan u drugoj državi, nadležan je sud na čijem se području rastura štampani list. Ako po zakonu odgovara sastavljač teksta, nadležan je i sud na čijem području sastavljač ima prebivalište ili sud mjesta gdje se desio događaj na koji se odnosi tekst.

Mjesna nadležnost kad nije poznato mjesto izvršenja krivičnog djela

Ako nije poznato mjesto izvršenja krivičnog djela ili ako je to mjesto van Crne Gore, nadležan je sud na čijem području okrivljeni ima prebivalište ili boravište. Ako je sud na čijem području okrivljeni ima prebivalište ili boravište već započeo postupak, ostaje nadležan i kad se sazna za mjesto izvršenja krivičnog djela. Ako nije poznato mjesto izvršenja krivičnog djela ni prebivalište ili boravište okrivljenog ili su oba van Crne Gore, nadležan je sud na čijem se području okrivljeni liši slobode ili se sam prijavi.

Mjesna nadležnost kad su krivična djela izvršena u Crnoj Gori i u drugoj državi

Ako je neko lice učinilo krivično djelo u Crnoj Gori i u drugoj državi, nadležan je sud koji je nadležan za krivično djelo učinjeno u Crnoj Gori.

Određena mjesna nadležnost (forum ordinatum)

Ako se po odredbama Zakonika o krivičnom postupku ne može ustanoviti koji je sud mjesno nadležan, Vrhovni sud Crne Gore (u daljem tekstu: Vrhovni sud) odrediće jedan od stvarno nadležnih sudova pred kojim će se sprovesti postupak.

4. Državno tužilaštvo (radnje i nadležnost državnog tužilaštva);

Osnovno pravo i dužnost državnog tužioca je gonjenje učinilaca krivičnih djela. Za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti državni tužilac je nadležan da:

- 1) izdavanjem obavezujućih naloga ili neposrednim rukovođenjem usmjerava radnje organa uprave nadležnog za policijske poslove (u daljem tekstu: policija), vojne policije, organa uprave nadležnog za poslove carina, organa uprave nadležnog za poslove poreza i drugih organa uprave u izviđaju;
- 2) donosi rješenja o odlaganju krivičnog gonjenja kad je to predviđeno ovim zakonikom i odbacuje krivične prijave iz razloga pravičnosti;
- 3) donosi naredbe o sprovođenju istrage, sprovodi istragu i vrši neodložne dokazne radnje u izviđaju;
- 4) sa okrivljenima u skladu sa ovim zakonikom zaključuje sporazume o priznanju krivice nakon što je prikupio dokaze u skladu sa ovim zakonikom;
- 5) podiže i zastupa optužnice, odnosno optužne predloge pred nadležnim sudom;
- 6) izjavljuje pravne lijekove protiv sudskih odluka;
- 7) vrši i druge radnje određene ovim zakonikom.

Policija i drugi državni organi nadležni za otkrivanje krivičnih djela dužni su da postupe po zahtjevu nadležnog državnog tužioca. Državni tužilac je dužan da u toku istrage sa jednakom pažnjom utvrdi činjenice koje terete okrivljenog i one koje mu idu u prilog.

Stvarna nadležnost državnog tužioca u krivičnom postupku određuje se u skladu sa Zakonom o Državnom tužilaštvu. Mjesna nadležnost državnog tužioca određuje se prema mjesnoj nadležnosti suda za područje za koje je državni tužilac imenovan.

5. Izviđaj (krivična prijava, prijavljivanje krivičnih djela od strane građana, ovlašćenja i radnje policije);

Službena i odgovorna lica u državnim organima, organima lokalne samouprave, javnim preduzećima i ustanovama dužni su da prijave krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obaviještena ili za koja saznaju u vršenju svoje dužnosti.

Dužnost prijavljivanja krivičnog djela imaju i sva fizička i pravna lica koja na osnovu zakona imaju određena javna ovlašćenja ili se profesionalno bave zaštitom i obezbjeđenjem ljudi i imovine, zdravstvenom zaštitom ljudi, odnosno poslovima čuvanja, vaspitanja ili obrazovanja maloljetnih lica, ako su za krivično djelo saznala u vezi sa svojom djelatnošću.

Podnosioci krivične prijave navešće dokaze koji su im poznati i preduzeće mjere da bi se sačuvali tragovi krivičnog djela, predmeti na kojima je ili pomoću kojih je učinjeno krivično djelo, predmeti nastali izvršenjem krivičnog djela i drugi dokazi.

Prijavljivanje krivičnih djela od strane građana

Svako treba da prijavi krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, a dužan je da prijavi krivično djelo čijim izvršenjem je oštećeno maloljetno lice. Kad sud u toku krivičnog postupka ocijeni da postoji osnovana sumnja da je određeno lice propustilo da izvrši dužnost iz stava 1 ovog člana i da iz tog propuštanja proizilazi osnovana sumnja da je time učinjeno krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica obavijestice o tome nadležnog državnog tužioca.

Podnošenje prijave

Prijava se podnosi nadležnom državnom tužiocu, pisano ili usmeno. Ako se prijava podnosi usmeno, podnosilac prijave će se upozoriti na posljedice lažnog prijavljivanja. O usmenoj prijavi sastaviće se zapisnik, a ako je prijava saopštena telefonom ili drugim sredstvom elektronske komunikacije, sačiniće se službena zabilješka. Ako je prijava podnesena sudu, policiji ili nenadležnom državnom tužiocu, oni će prijavu primiti i odmah dostaviti nadležnom državnom tužiocu.

Rukovodilac državnog tužilaštva ili državni tužilac kome je predmet dodijeljen u rad dužan je da donese odluku, najkasnije u roku od tri mjeseca od dana prijema predmeta. Izuzetno, u složenim predmetima zbog obima, činjeničnih ili pravnih pitanja, odluka se mora donijeti najkasnije u roku od šest mjeseci, sa izuzetkom predmeta u kojima se primjenjuju mjere tajnog nadzora kad odluka treba biti donijeta u roku od tri mjeseca od završetka mjere tajnog nadzora. U predmetima u kojima su pribavljani dokazi po zamolnicama za međunarodnu pravnu pomoć, odluka se mora donijeti u roku od mjesec

dana od dana pribavljanja dokaza po zamolnicama. U skraćenom postupku odluka o krivičnoj prijavi se mora donijeti najkasnije u roku od mjesec dana. Rukovodilac državnog tužilaštva može uz pisano obrazloženje tražiti odobrenje za produženje roka najduže mjesec dana od rukovodioca neposredno višeg državnog tužilaštva, a državni tužilac kojem je predmet dodijeljen u rad može uz pisano obrazloženje tražiti odobrenje za produženje roka od rukovodioca državnog tužilaštva najduže mjesec dana.

Ovlašćenja i radnje policije u izviđaju

Ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, policija je dužna da obavijesti državnog tužioca i samoinicijativno ili po zahtjevu državnog tužioca preduzme potrebne mjere da se pronađe učinilac krivičnog djela, da se učinilac ili saučesnik ne sakrije ili ne pobjegne, da se otkriju i obezbijede tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupi sva obavještenja koja bi mogla biti od koristi za uspješno vođenje krivičnog postupka. U cilju ispunjenja dužnosti, policija može da traži obavještenja od građana, primijeni poligrafsko testiranje, izvrši analiziranje glasa, izvrši antiteroristički pregled, ograniči kretanje odnosno pristup određenih lica na određenom prostoru za potrebno vrijeme, javno raspiše nagradu u cilju prikupljanja obavještenja, izvrši potreban pregled prevoznih sredstava, putnika i prtljaga, preduzme potrebne mjere u cilju pronalaženja lica, preduzme potrebne mjere u vezi sa utvrđivanjem identiteta lica i istovjetnosti predmeta, uzme uzorak za DNK analizu, raspiše potragu za licima i stvarima za kojima se traga, pregleda određene objekte i prostorije državnih organa, privrednih društava, drugih pravnih lica i preduzetnika u prisustvu odgovornog lica, ostvari uvid u njihovu dokumentaciju i po potrebi je oduzme, kao i da preduzme i druge potrebne radnje i mjere u skladu sa ovim zakonikom. O činjenicama i okolnostima koje su utvrđene prilikom preduzimanja pojedinih radnji, a mogu biti od interesa za krivični postupak, kao i o predmetima koji su pronađeni ili oduzeti sastaviće se zapisnik ili službena zabilješka. Izvršenje pojedinih radnji iz ovog stava policija može da zabilježi i uređajem za audio ili audiovizuelno snimanje i ovi snimci se prilažu zapisniku, odnosno službenoj zabilješci.

Prilikom uviđaja za krivično djelo protiv bezbjednosti javnog saobraćaja za koje postoje osnovi sumnje da je prouzrokovalo teške posljedice ili da je izvršeno sa umišljajem, policija može od osumnjičenog privremeno, a najduže do tri dana, oduzeti vozačku dozvolu.

6. Prethodni postupak - istraga;

Istraga se sprovodi na osnovu naredbe o sprovođenju istrage protiv određenog lica kad postoji osnovana sumnja da je učinilo krivično djelo. U istrazi će se prikupiti dokazi i podaci koji su potrebni državnom tužiocu za donošenje odluke o podizanju optužnice ili o obustavi istrage i dokazi za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na glavnom pretresu ili bi njihovo izvođenje bilo otežano, kao i drugi dokazi koji mogu biti od koristi za postupak, a čije se izvođenje, s obzirom na okolnosti slučaja, pokazuje cjelishodnim.

Naredba o sprovođenju istrage

Naredbu o sprovođenju istrage donosi državni tužilac kad ocijeni da navodi u krivičnoj prijavi i prilozi uz krivičnu prijavu ukazuju da postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni učinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Prije donošenja naredbe državni tužilac će saslušati osumnjičenog, osim ako ga već u izviđaju nije saslušao ili ako postoji opasnost od odlaganja. Ako to nalažu posebne okolnosti slučaja ili ako je ponovno saslušanje osumnjičenog neophodno radi prikupljanja dokaza u prilog njegovoj odbrani, državni tužilac može, prije donošenja naredbe o sprovođenju istrage, ponovo saslušati osumnjičenog koga je već saslušao u izviđaju. U naredbi o sprovođenju istrage će se naznačiti lični podaci okrivljenog, opis djela iz kojeg proizilaze njegova zakonska obilježja, zakonski naziv krivičnog djela i dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja.

U naredbi za sprovođenje istrage državni tužilac može predložiti sudiji za istragu da se okrivljenom izrekne jedna ili više mjera za obezbjeđenje prisustva ili da se okrivljenom koji je zadržan, odnosno lišen slobode odredi pritvor. Naredba o sprovođenju istrage dostavlja se okrivljenom i njegovom braniocu.

Nadležnost za sprovođenje istrage

Istragu sprovodi državni tužilac. Na zahtjev državnog tužioca, odnosno okrivljenog određene dokazne radnje u istrazi može, u skladu sa pravilima ovog zakonika, sprovesti sudija za istragu ako posebne okolnosti očigledno ukazuju da takve radnje neće moći da se ponove na glavnom pretresu ili bi izvođenje dokaza na glavnom pretresu bilo nemoguće, odnosno znatno otežano.

7. Optužnica, sadržaj optužnice i preispitivanje optužnice;

Kad je završena istraga, kao i kad se po Zakoniku o krivičnom postupku optužba može podići bez sprovođenja istrage, postupak pred sudom može da se vodi samo na osnovu optužnice državnog tužioca, odnosno oštećenog kao tužioca.

Optužnica sadrži:

1) ime i prezime okrivljenog sa ličnim podacima i podacima o tome da li se i od kad nalazi u pritvoru ili se nalazi na slobodi, a ako je prije podizanja optužnice pušten iz pritvora, koliko je vremena proveo u pritvoru;

2) opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, vrijeme i mjesto izvršenja krivičnog djela, predmet na kojem je i sredstvo kojim je izvršeno krivično djelo, kao i druge okolnosti potrebne da se krivično djelo što tačnije odredi;

3) zakonski naziv krivičnog djela, sa navođenjem odredaba zakona koje se po predlogu tužioca imaju primijeniti;

4) označenje suda pred kojim će se održati glavni pretres;

5) predlog o dokazima koje treba izvesti na glavnom pretresu, uz naznačenje imena i adrese svjedoka i vještaka, spisa koje treba pročitati i predmeta koji služe kao dokaz;

6) obrazloženje u kojem će se prema rezultatu istrage opisati stanje stvari, navesti dokazi kojima se odlučne činjenice utvrđuju, iznijeti odbrana okrivljenog i stanovište tužioca o navodima odbrane.

Kontrola optužnice

Optužnica se dostavlja sudu radi kontrole i potvrđivanja. Kontrolu i potvrđivanje optužnice za krivična djela za koja u prvom stepenu sudi sudija pojedinac vrši predsjednik vanraspravnog vijeća, a za krivična djela za koja sudi vijeće kontrolu i potvrđivanje optužnice vrši vanraspravno vijeće. Po prijemu optužnice predsjednik vijeća, u roku od 15 dana, zakazuje ročište radi ispitivanja i ocjene zakonitosti i opravdanosti optužnice. Na ročište se poziva tužilac, okrivljeni i branilac i u pozivu se upozoravaju da će se ročište održati i u njihovom odsustvu ukoliko se na uredan poziv ne odazovu. Predsjednik vijeća, nakon što provjeri da li su se svi pozvani odazvali na poziv i da li su im pozivi uredno uručeni, otvara ročište i upoznaje prisutne sa optužnicom koja je sudu dostavljena radi kontrole i potvrđivanja. Tužilac iznosi dokaze na kojima se optužnica zasniva, a okrivljeni i branilac mogu da ukažu na propuste u istrazi ili na nezakonite dokaze ili da nema dovoljno dokaza za osnovanu sumnju da je okrivljeni izvršio krivično djelo koje je predmet optužbe, kao i da ukažu na dokaze koji idu u korist okrivljenom. Ročište će se održati i kad se poziv okrivljenom nije mogao uručiti na njegovu do tada poznatu adresu.

Kad sud utvrdi da postoje greške ili nedostaci u optužnici ili u samom postupku ili je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala opravdanost optužnice vratiće optužnicu da se zapaženi nedostaci otklone ili da se istraga dopuni, odnosno sprovede. Tužilac je dužan da, u roku od tri dana od dana kad mu je saopštena odluka suda, podnese ispravljenu optužnicu ili da u roku od dva mjeseca dopuni istragu ili je sprovede. Iz opravdanih razloga, na zahtjev tužioca, ovaj rok se može produžiti. Ako državni tužilac propusti rok, dužan je da o razlozima propuštanja obavijesti neposredno više državno tužilaštvo. Ako oštećeni kao tužilac propusti pomenuti rok, smatraće se da je odustao od gonjenja i postupak će se obustaviti. Ako je potrebno bolje razjašnjenje stvari da bi se ispitala opravdanost optužnice oštećenog kao tužioca, sud će optužnicu dostaviti sudiji za istragu da u roku od dva mjeseca preduzme određene dokazne radnje. Ako sud utvrdi da je za krivično djelo koje je predmet optužbe nadležan drugi sud, ogласиće nenadležnim sud kojem je podnesena optužnica i po pravosnažnosti rješenja uputiće predmet nadležnom sudu.

8. Glavni pretres (javnost glavnog pretresa, rukovođenje glavnim pretresom);

Javnost glavnog pretresa

Glavni pretres je javan. Glavnom pretresu mogu prisustvovati punoljetna lica. Lica koja prisustvuju glavnom pretresu ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe, osim čuvara

okrivljenog koji može biti naoružan. Od otvaranja zasijedanja do završetka glavnog pretresa vijeće može, u svako doba, po službenoj dužnosti ili po predlogu stranaka, ali uvijek po njihovom saslušanju, isključiti javnost za cio glavni pretres ili jedan njegov dio, ako je to potrebno radi čuvanja tajne, čuvanja javnog reda, zaštite morala, zaštite interesa maloljetnog lica ili zaštite ličnog ili porodičnog života okrivljenog ili oštećenog.

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, oštećenog, njihove zastupnike, punomoćnike i branioca. Vijeće može dozvoliti da glavnom pretresu na kojem je javnost isključena prisustvuju pojedina službena lica i naučni radnici, a na zahtjev optuženog, može to dozvoliti i njegovom bračnom drugu i njegovim bliskim srodnicima i licu sa kojim živi u vanbračnoj zajednici. Predsjednik vijeća će upozoriti lica koja prisustvuju glavnom pretresu na kojem je javnost isključena da su dužna da kao tajnu čuvaju sve što su na pretresu saznala i ukazaće im da odavanje tajne predstavlja krivično djelo.

Odluku o isključenju javnosti donosi vijeće rješenjem, koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno. Rješenje o isključenju javnosti može se pobijati samo u žalbi na presudu.

Rukovođenje glavnim pretresom

Predsjednik, članovi vijeća, zapisničar moraju neprekidno biti na glavnom pretresu. Dužnost je predsjednika vijeća da utvrdi da li je vijeće sastavljeno i da li postoje razlozi zbog kojih se članovi vijeća i zapisničar moraju izuzeti.

Predsjednik vijeća rukovodi glavnim pretresom, saslušava optuženog, svjedoke i vještake i daje riječ članovima vijeća, strankama, oštećenom, zakonskim zastupnicima, punomoćnicima, braniocu i vještacima. Stranke imaju pravo prigovora u toku izvođenja dokaza. Predsjednik vijeća odlučuje o predlozima i prigovorima stranaka, ako o njima ne odlučuje vijeće. O predlogu o kojem ne postoji saglasnost stranaka i o saglasnim predlozima stranaka koje predsjednik ne usvoji odlučuje vijeće. Vijeće, takođe, odlučuje o prigovoru protiv mjera predsjednika vijeća koje se odnose na rukovođenje glavnim pretresom. Rješenje vijeća se objavljuje i sa kratkim obrazloženjem unosi u zapisnik o glavnom pretresu. Dužnost je predsjednika vijeća da se stara za svestrano pretresanje predmeta, utvrđivanje istine i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne služi razjašnjenju stvari.

Glavni pretres teče redom koji je određen u ovom zakoniku, ali vijeće može odrediti da se odstupi od redovnog toka raspravljanja zbog posebnih okolnosti, a naročito zbog broja optuženih, broja krivičnih djela i obima dokaznog materijala.

9. Dokazni postupak (izvođenje dokaza, saslušanje svjedoka i vještaka);

Izvođenje dokaza

Nakon što se optuženi sasluša postupak se nastavlja izvođenjem dokaza. Dokazivanje obuhvata sve činjenice za koje sud smatra da su važne za pravilno presuđenje. Dokazi se izvode onim redom koji utvrdi predsjednik vijeća. Po pravilu, prvo se izvode

dokazi koje predloži tužilac, nakon toga dokazi koje predloži odbrana, a na kraju dokazi čije izvođenje sud odredi po službenoj dužnosti. Ako oštećeni koji je prisutan treba da se sasluša kao svjedok, njegovo saslušanje će se obaviti odmah poslije saslušanja optuženog. Stranke i oštećeni mogu, do završetka glavnog pretresa, predlagati da se razjasne nove činjenice i pribave novi dokazi, a mogu ponoviti i one predloge koje je predsjednik vijeća ili vijeće ranije odbilo. Vijeće može odlučiti da se izvedu dokazi koji nijesu predloženi ili od kojih je predlagač odustao.

Saslušanje svjedoka i vještaka

Prilikom saslušanja svjedoka i vještaka na glavnom pretresu shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakonika koje važe za njihovo saslušanje. Svjedok koji nije saslušan neće, po pravilu, prisustvovati izvođenju dokaza. Ako se kao svjedok saslušava maloljetno lice, vijeće može odlučiti da se za vrijeme njegovog saslušanja isključi javnost. Ako maloljetno lice prisustvuje glavnom pretresu kao svjedok ili oštećeni, udaljiće se iz sudnice čim njegovo prisustvo nije više potrebno.

10. Presuda (izricanje presude, vrste presuda);

Izricanje i objavljivanje presude

Ako sud u toku vijećanja ne ocijeni da treba ponovo otvoriti glavni pretres radi dopune postupka ili razjašnjenja pojedinih pitanja, izreći će presudu. Presuda se izriče i objavljuje u ime Crne Gore. Presuda se može odnositi samo na lice koje je optuženo i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podignutoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici. Sud nije vezan za predloge tužioca u pogledu pravne ocjene djela. Sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima koji su neposredno izvedeni na glavnom pretresu ili su sadržani u zapisnicima, odnosno drugim materijalima koji su u skladu sa ovim zakonikom na glavnom pretresu pročitani i na odgovarajući način izneseni. Sud je dužan da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i da na osnovu takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica utvrđena.

Vrste presuda

Meritorne i procesne presude

Presudom se optužba odbija ili se optuženi oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim. Ako optužba obuhvata više krivičnih djela, u presudi će se izreći da li se i za koje djelo optužba odbija ili se optuženi oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim.

Presuda kojom se optužba odbija

Presudu kojom se optužba odbija sud će izreći, ako je:

- 1) tužilac od započinjanja do završetka glavnog pretresa odustao od optužbe;

2) optuženi za isto djelo već pravosnažno osuđen, oslobođen optužbe ili je optužba protiv njega pravosnažno odbijena ili je postupak protiv njega rješenjem pravosnažno obustavljen;

3) optuženi aktom amnestije ili pomilovanja oslobođen od gonjenja ili se krivično gonjenje ne može preduzeti zbog zastarjelosti ili neke druge okolnosti koja trajno isključuje krivično gonjenje.

Presuda kojom se optuženi oslobađa od optužbe

Presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe sud će izreći, ako:

- 1) djelo za koje je optužen po zakonu nije krivično djelo;
- 2) nije dokazano da je optuženi učinio djelo za koje je optužen.

Presuda kojom se optuženi oglašava krivim

U presudi u kojoj se optuženi oglašava krivim sud će izreći:

1) za koje se djelo oglašava krivim, uz naznačenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela, kao i onih od kojih zavisi primjena određene odredbe Krivičnog zakonika;

2) zakonski naziv krivičnog djela i koje su odredbe Krivičnog zakonika primijenjene;

3) na koju se kaznu osuđuje optuženi ili se po odredbama Krivičnog zakonika oslobađa od kazne;

4) odluku o uslovnoj osudi;

5) odluku o mjerama bezbjednosti i oduzimanju imovinske koristi;

6) odluku o uračunavanju pritvora ili već izdržane kazne, kao i svakog drugog lišenja slobode u vezi sa krivičnim djelom;

7) odluku o troškovima krivičnog postupka i imovinskopравnom zahtjevu.

(2) Ako je optuženi osuđen na novčanu kaznu, u presudi će se naznačiti rok u kojem će se novčana kazna platiti i način zamjene novčane kazne.

11. Postupak po pravnim lijekovima (redovni pravni lijek, vanredni pravni lijekovi).

Redovni pravni lijek žalba

Protiv presude donesene u prvom stepenu može se izjaviti žalba u roku od petnaest dana od dana dostavljanja prepisa presude. Blagovremeno izjavljena žalba odlaže izvršenje presude. Žalbu mogu izjaviti stranke, branilac, zakonski zastupnik optuženog i oštećeni. U korist optuženog žalbu mogu izjaviti i njegov bračni drug, srodnik po krvi u pravoj liniji,

usvojilac, usvojenik, brat, sestra, hranilac i lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici. Rok za žalbu i u tom slučaju teče od dana kad je optuženom, odnosno njegovom braniocu dostavljen prepis presude. Državni tužilac može izjaviti žalbu na štetu ili u korist optuženog.

Presuda se može pobijati žalbom zbog:

- 1) bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
- 2) povrede Krivičnog zakonika;
- 3) pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 4) odluke o krivičnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima krivičnog postupka, imovinskopравnim zahtjevima.

Vanredni pravni lijekovi

1. Ponavljanje postupka

Krivični postupak koji je okončan pravosnažnim rješenjem ili pravosnažnom presudom može se, na zahtjev ovlašćenog lica, ponoviti samo u slučajevima i pod uslovima propisanim ovim zakonikom. Ponavljanje postupka može biti:

-Preinačenje presude bez ponavljanja postupka (nepravo ponavljanje krivičnog postupka);

- Ponavljanje krivičnog postupka u korist okrivljenog

- Ponavljanje krivičnog postupka na štetu okrivljenog

2. Vanredno ublažavanje kazne

Ublažavanje pravosnažno izrečene kazne koja nije izvršena, odnosno izdržana, dozvoljeno je kad se po pravosnažnosti presude pojave okolnosti kojih nije bilo kad se izričala presuda ili sud za njih nije znao iako su postojale, a one bi očigledno dovele do blaže osude.

3. Zahtjev za zaštitu zakonitosti

Protiv pravosnažnih sudskih odluka i protiv sudskog postupka koji je prethodio tim pravosnažnim odlukama Vrhovno državno tužilaštvo može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti, ako je povrijeđen zakon. Zahtjev za zaštitu zakonitosti Vrhovno državno tužilaštvo može podići i kad je odlukom Evropskog suda za ljudska prava ili drugog suda osnovanog potvrđenim međunarodnim ugovorom utvrđeno da su u toku krivičnog postupka povrijeđena ljudska prava i osnovne slobode i da je sudska odluka zasnovana na takvoj povredi, a nadležni sud nije dozvolio ponavljanje krivičnog postupka ili se povreda učinjena sudskom odlukom može otkloniti ukidanjem odluke ili njenim preinačenjem, a bez ponovnog vođenja postupka. Zahtjev za zaštitu zakonitosti Vrhovno državno tužilaštvo može podići i kad je sudska odluka zasnovana na zakonu ili drugom propisu koji je prestao

da važi na osnovu odluke Ustavnog suda, ukoliko sud nije dozvolio ponavljanje krivičnog postupka ili se povreda učinjena u sudskoj odluci može otkloniti ukidanjem odluke ili njenim preinačenjem, a bez ponavljanja postupka.

Literatura:

- Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list CG", br. 57/2009, 49/2010, 47/2014, 2/2015, 35/2015, 58/2015, 28/2018, 116/2020 i 145/2021)
- Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku ("Službeni list CG", br. 64/2011 i 1/2018)